

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN
MALLI HIRVENSALMEN PÄIVÄHOIDON,
NEUVOLAN JA SOSIAALITOIMEN
VÄLILLE

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulutut-
kinto
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Kristiina Ukkonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

KRISTIINA UKKONEN: Moniammatillisen yhteistyön malli Hirvensalmen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välille

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen, 67 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli moniammatillisen yhteistyön kehittäminen lapsen parhaaksi päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Tavoitteena oli luoda toimiva moniammatillinen toimintamalli tilanteisiin, jossa lapsen asiat vaativat yhteistyötä. Lisäksi tavoitteena oli tarkistaa tämän hetken huolenpolun ja päivähoidon työntekijöiden työvälineenä toimineen huolenportaiden tilanteet, kuinka ne toimivat ja mitkä ovat niiden kehittämistarpeet.

Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimukselle ominaisella tavalla. Aineistonkeruu suoritettiin puolistrukturoitua haastattelua ja tulevaisuuden muistelu-menetelmää apuna käyttäen. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tulevaisuuden muistelu-menetelmää käytettiin ensimmäisessä ryhmätapaamisessa. Hankkeeseen osallistuvat toimijat tapasivat toisensa kaksi kertaa kehittämishankkeen aikana. Kehittämishanke ajoittui tammikuusta 2011 helmikuuhun 2013.

Kehittämistyön tuloksena syntyi toimintamalli tilanteisiin, joissa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Toimintamallissa on huomioitu aineistosta esiin nousseet moniammatillisen yhteistyön onnistumisen kannalta merkitykselliset asiat.

Kehittämishankkeeseen osallistuvien toimijoiden mukaan hyvä moniammatillinen yhteistyö vaatii toteutuakseen säännöllisiä tapaamisia työryhmän työntekijöiden kesken. Kun kaikkien toimijoiden tavoitteena on lapsen parhaan toteutuminen, niin on tärkeää yhdessä sopia yhteiset käytännöt tilanteisiin, jotka vaativat yhteistyötä.

Salassapitoasioiden koettiin rajoittavan tiedonsaantia ja vaikeuttavan asioiden käsittelyä. Tähän toivottiin yhteistä keskustelua. Moniammatillisen työryhmän toimijoiden keskinäinen tuttuus koettiin tärkeänä asioiden hoitamisen kannalta.

Avainsanat: hyvinvoiva lapsi, varhainen puuttuminen, varhainen tukeminen, moniammatillinen yhteistyö, dialogi

Lahti University of Applied Sciences
Master's degree in social services

KRISTIINA UKKONEN: The model of multiprofessional co-operation between the day-care, maternity and child welfare clinic and social services in Hirvensalmi

Master's Thesis in Social Services, Securing Child and Youth Welfare, 67 pages, 3 appendices

Spring 2013

ABSTRACT

The aim of this research-based project was to improve the multi-professional co-operation between the day-care, maternity and child welfare clinic and social services from the point of the best interest of the child. The objective was to create a functioning multi-professional model for situations where the child's matters need to be addressed in co-operation. An additional objective was to find out how the present "path of concern" and "the steps of concern", which the personnel of the day-care have used as an instrument, have worked and determine their needs for development.

The developmental project was carried out in a way typical for action research. The data was collected by means of a semi-structured interview using the method of reminiscing the future. The interviews were carried out individually. The method of reminiscing the future was used at the first group meeting. The participants of the project met twice. The project took place between January 2011 and February 2013.

As a result of the developmental project, a model was created for situations where the child's circumstances require cooperation between day-care, maternity and child welfare clinic and social services. The model was developed on the basis of the findings of the study, and it is based on factors which turned out to be significant from the point of successful multi-professional cooperation.

According to the participants of the project, good multi-professional cooperation requires regular meetings between the workers and the members of the teams involved. As all the participants aim at the best interest of the child, it is important to determine common practices for the occasions that require cooperation.

Secrecy obligations were considered to restrict the availability of information and hinder dealing with the issues. Discussion was called for. Familiarity between the members of the multi-professional team was regarded as useful from the point of dealing with the matters in practice.

Key words: child's welfare, early intervention, early support, multi-professional cooperation, dialogue

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1	Huolenpolun ja huolenportaiden tilanne hankkeen alkaessa	3
2.2	Kehittämishankkeeseen osallistuvat toimijat	5
2.3	Yhteistyön nykytilanne	7
2.4	Hankkeen aikana tapahtuneet toiminnalliset ja organisatoriset muutokset	9
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA	12
3.1	Hyvinvoiva lapsi	12
3.2	Varhainen puuttuminen ja varhainen tukeminen	14
3.3	Moniammatillinen yhteistyö	18
3.4	Dialogi ja moniammatillisuus	22
3.5	Moniammatillista yhteistyötä ohjaavat lait ja säädökset	23
4	KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	26
5	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	27
5.1	Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa	27
5.2	Tiedonhankintamenetelmät	31
5.3	Aineiston analyysi	34
6	TULOKSET	36
6.1	Puolistrukturoidun haastattelun tulokset	36
6.1.1	Työntekijöiden kokemukset tämänhetkisestä moniammatillisesta yhteistyöstä	36
6.1.2	Kehittämisen tarpeet moniammatillisessa yhteistyössä	38
6.1.3	Ajatukset huolenpolusta ja huolenportaista	41
6.1.4	Vanhempien ja lasten hyöty hankkeesta	41
6.1.5	Hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisen piirteet	42
6.2	Tulevaisuuden muistelun tulokset	44
6.2.1	Toivottu tulevaisuus moniammatillisessa yhteistyössä	44
6.2.2	Oma panos myönteisessä kehityksessä ja tuen merkitys	45
6.2.3	Huolenaiheet moniammatillisessa yhteistyössä ja ratkaisut niihin	46

6.3	Yhteenveto tuloksista suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin	47
6.4	Toimintamallin rakentaminen	51
6.5	Valmis toimintamalli	53
7	POHDINTAA	57
7.1	Kehittämisen prosessin arviointia	57
7.2	Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys	60
7.3	Jatkotutkimukset ja kehittämishaasteet	61
	LÄHTEET	62
	LIITTEET	68
	PUOLISTRUKTUROIDUN HAASTATTELUN KYSYMYKSET	68
	TULEVAISUUDEN MUISTELU-MENETELMÄN KYSYMYKSET	70

1 JOHDANTO

Moniammatillinen yhteistyö työkäytännönä on tämän päivän tapa tehdä työtä. Työ vaatii työntekijöiltä monenlaista osaamista ja eteen tulee tilanteita, joista ei selvitä yksin. Tällaisissa tilanteissa on hyvä, että työpaikoilla on hyvät ja toimivat toimintatavat tehdä moniammatillista yhteistyötä niin, että asiat selviävät ja päästään mahdollisimman hyvään lopputulokseen.

Moniammatillisuus aiheena on ajankohtainen, sillä yhteistyön merkitys on tänä päivänä suuri arjen toiminnoissa. Teppo (2005, 43) tuo tutkimuksessaan esille sen, miten lapsiperheiden moninaiset ongelmat edellyttävät työntekijöiltä tänä päivänä toimivaa moniammatillista yhteistyötä. Päivähoito on monen lapsen kohdalla hyvä arjen tukimuoto ja näin ollen yhteistyön tekeminen ja toimivien käytäntöjen löytäminen on tärkeää. Kyllönen ja Pynnönen (2007, 5) esittävät, että kaikkien tahojen tavoitteena on työskennellä lapsen ja hänen perheensä parhaaksi, mutta kuinka toimitaan silloin kun tilanne vaatii yhteistyötä. Tuohon kiteytyy mielestäni moniammatillisen yhteistyön ydin.

Olen toiminut koko työurani ajan päivähoitossa sen eri tehtävissä. Päivähoito tekee yhteistyötä sekä päivähoiton sisällä että neuvolan ja sosiaalityön välillä, mutta yhteistyön kehittäminen ja selkiyttäminen on paikallaan. Kukin taho työskentelee lapsen ja perheiden kanssa omilla sektoreillaan. Kaikkien kolmen toimijatahon tavoitteena on lapsen etu ja hyvinvointi ja on tärkeää, että lapsen hyvinvoinnin kannalta tarpeellinen tieto siirtyy näiden tahojen välillä. Kun lapsen tilanne vaatii yhteistyötä, on osattava yhdistää eri osapuolten osaaminen ja voimavarat lapsen parhaaksi. Tämä vaatii hyvän suunnitelman toimivan yhteistyön aikaan saamiseksi.

Tämä tutkimuksellinen kehittämishanke käsittelee moniammatillista yhteistyötä ja sen kehittämistä Hirvensalmen päivähoiton, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Kehittämishankkeen tarkoituksena on tuottaa tietoa käytännön työn kehittämiseksi ja sitä kautta moniammatillisen yhteistyön kehittäminen lapsen parhaaksi päivähoiton, neuvolan ja sosiaalityön välillä. Tavoitteena on luoda toimiva moniamma-

tillinen toimintamalli niin, että jokainen yllä mainittu yhteistyötaho tietää, kuinka toimia tilanteissa, joissa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä. Hyvän ja toimivan toimintamallin avulla yhteistyö helpottuu ja lapsen parhaan toteutumiselle on hyvät edellytykset. Tavoitteena on myös tarkistaa tämän hetken huolenpolun ja päivähoidon työntekijöiden työvälineenä toimivan huolenportaiden tilanteet, kuinka ne toimivat tällä hetkellä ja mitkä ovat niiden kehittämistarpeet. Päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen yhteistyöhön liittyviä tutkimuksia ei löytynyt. Moniammatillista yhteistyötä sitä vastoin on paljonkin tutkittu esimerkiksi työyhteisöjen sisällä.

Moniammatillisuudella tarkoitetaan tässä kehittämishankkeessa kaikkea sitä yhteistyötä, jota päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön työntekijät tekevät keskenään kuten puhelinkeskustelut ja palaverit. Paneudun hankkeessa työntekijöiden yhteistyön kehittämiseen, koska näen sen moniammatillisen yhteistyön kannalta merkityksellisenä. Taustalla on kuitenkin vahvasti mukana ajatus lasten ja perheiden hyvinvoinnista.

Kehittämishankeprosessi eteni toimintatutkimukselle ominaiseen tapaan ja aineiston keruu tapahtui puolistrukturoitua haastattelua ja tulevaisuuden muistelumenetelmää sovelletusti apuna käyttäen. Koko moniammatillinen yhteistyöryhmä koontui kaksi kertaa kehittämishankkeen aikana. Kerätyn aineiston ja yhteisten keskustelujen pohjalta rakentui toimintamalli tilanteisiin, jossa lapsen asiat vaativat moniammatillista yhteistyötä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Kehittämishanke toteutetaan Hirvensalmen kunnassa, joka on pieni, vielä itsenäinen kunta Etelä-Savossa. Hanke käsittelee moniammatillista yhteistyötä ja sen kehittämistä päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Hanke rajataan koskemaan päivähoitoa, sosiaalityötä ja neuvolaa eli päivähoitoikäisiä lapsia, koska tällä on suuri merkitys tekijän toimen kannalta. On hyvä kehittää yhteistyötä näiden kolmen edellä mainitun tahon välillä ja saada tämä yhteistyö hyvin toimimaan.

Hirvensalmella toimitaan jokaisella yllä mainitulla työsaralla lapsen ja perheiden parhaaksi ja yhteistyötä tehden. On kuitenkin hyvä arvioida nykyistä moniammatillista yhteistyötä ja kehittää sitä. Hirvensalmella ei ole selkeää yhdessä sovittua toimintamallia tilanteisiin, jotka vaativat yhteistyötä. Tästä syystä tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen aiheeksi valittiin Hirvensalmen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välisen moniammatillisen yhteistyön kehittäminen.

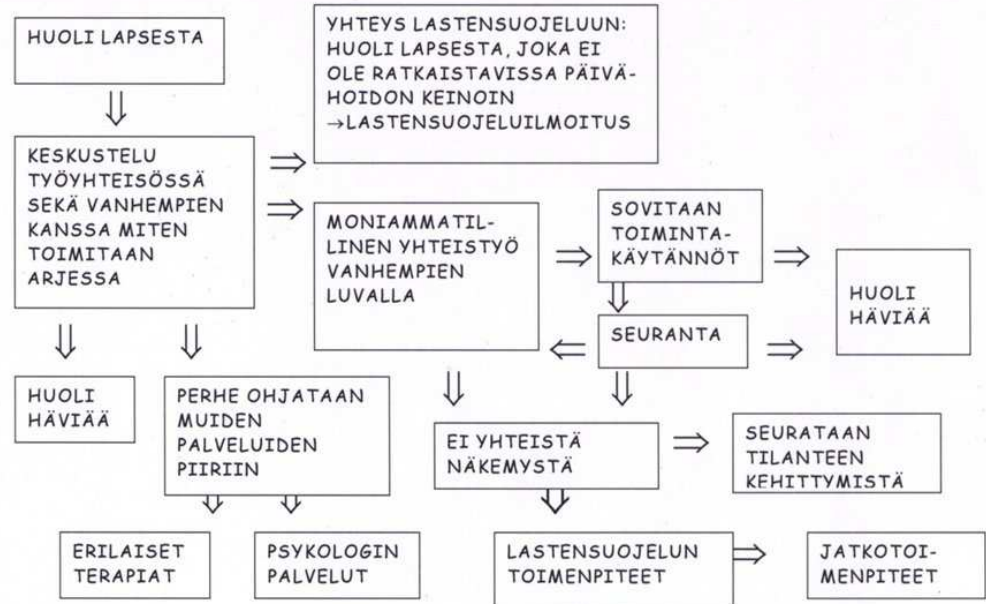
Koska edustan itse päivähoitoa, niin katson moniammatillista yhteistyötä päivähoidon näkökulmasta. Olen nostanut esiin päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen yhteistyötapoja tilanteissa, joissa päivähoito on osallisena. Sosiaalitoimen ja neuvolan keskinäisiin yhteistyökäytäntöihin ei tässä työssä keskitytä.

2.1 Huolenpolun ja huolenportaiden tilanne hankkeen alkaessa

Hoitopolkutyöryhmässä työstiin vuonna 2008 päivähoitolle huolenpolku (kuvio 1). Siihen on kirjattu, kuinka päivähoitossa toimitaan tilanteessa, kun huoli lapsesta herää. Samassa yhteydessä työstiin huolenportaat päivähoidon työntekijöiden avuksi esille nousseen huolen käsittelyyn. Ohjeistus on viisiportainen ja toimii työntekijän apuna huolen hahmottamisessa. Siinä on myös ohjeistus ja toimintakäytännöt kunkin huolen kohdalla. Niin huolenpolkua kuin huolenportaitakin olisi pitänyt tarkistaa ja arvioida säännöllisin väliajoin, mutta se on jäänyt tekemättä. Molemmat työskentelyvälineet ovat hyvä ottaa arvioinnin ja kehittämisen kohteik-

si kehittämishankkeen yhteydessä. Näin ne saadaan päivitettyä ja laitettua ajan tasalle.

PÄIVÄHOIDON HUOLENPOLKU

KUVIO 1. (Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 69)

Huolenpolku on kirjattu Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tavoitteena silloisella hoitopolkutyöryhmällä oli yhteistyön kehittäminen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön välillä. Lisäksi työryhmällä oli tavoitteena, että työntekijöillä on valmius huolen puheeksiottoon ja varhaiseen puuttumiseen. Hoitopolkutyöryhmä työsti huolenportaatt päivähoidon työntekijöiden työvälineeksi. (Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 53–54.) Työryhmä ei tällä hetkellä ole enää toiminnassa. Hirvensalmella asiat on sovittu yleisellä, mutta ei arjen tasolla. Siitä, kuinka asioissa toimitaan, puuttuvat tarkennukset. Tämä on puute ja siitä syystä tämä kehittämishanke tehdään moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön välille. Lisäksi yllä oleva huolenpolku on tehty vain päivähoidon työntekijöiden avuksi, mutta vastaavaa ei ole tehty sosiaalitoimen eikä neuvolan puolelle.

Puheeksiotto on Erikssonin & Arnkilin (2005, 7, 12) mukaan ennakoitimenetelmä ja se auttaa työntekijää puuttumaan lasta ja nuorta koskevaan huolutilanteeseen varhain ja tukihenkisesti niin, että vuoropuhelu voi jatkua. Huolen puheeksiottaminen toteutetaan kunnioittavana keskusteluna, jonka tarkoituksena on yhteistyössä vanhempien kanssa saada lasta koskeva huoli poistetuksi. Olennaista on, että työntekijä ottaa puheeksi oman huolensa ja pyytää huoltajien apua ja yhteistyötä huolensa vähentämiseksi. Huolen ottaminen puheeksi on osa kunnioittavaa varhaista puuttumista. Huoli ilmaisee, että ennakoidaan asioiden menevän huonoon suuntaan, ellei muutosta saada aikaan.

2.2 Kehittämishankkeeseen osallistuvat toimijat

Hirvensalmen päivähoito koostuu tällä hetkellä 25-paikkaisesta Vuoropäiväkodistä sekä neljästä omassa kodissaan työskentelevästä perhepäivähoitajasta. Vuoropäiväkodissa hoidettavien lasten ikä vaihtelee 1 - 8 vuoteen tällä hetkellä. Mikäli lapsi tarvitsee vuoroa, hänen päivähoitopaikkansa on vuoropäiväkodissa iästä riippumatta. Kunnallisista perhepäivähoitajista kaksi työskentelee kirkonkylällä ja kaksi heistä haja-asutusalueella. Asetus lasten päivähoidosta (239/1973, 8 §) määrittää, että perhepäiväkodissa saa olla enintään neljä lasta mukaan luettuina perhepäivähoitajan omat alle kouluikäiset lapset. Tämän lisäksi ryhmässä voidaan hoitaa esikoulu- tai kouluikäistä lasta. Päivähoidon ohjaaja vastaa päivähoidosta ja päivähoito kuuluu sosiaali- ja terveystoimeen.

Mielestäni valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien tekemisen myötä varhaiskasvatus terminä on nousut arjen puheessa päivähoitotermin rinnalle. Päivähoitolain (36/1973, 1, 2 §) mukaan lasten päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotijä perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Tavoitteena siinä on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä voivat kuulua päivähoitopiiriin. Lisäksi myös oppivelvollisuusikäiset lapset, joiden kohdalla erityiset olosuhteet si-

tä vaativat. Päivähoito on pyrittävä järjestämään niin, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan sinä aikana, jona lapsi sitä tarvitsee. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11) mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Se koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja on suunnitelmallista, tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002, 9-16) määrittää päivähoidon ja sen eri muotojen olevan vallitsevin yhteiskunnallisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö. Lasten päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu, jossa yhdistyvät sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen että vanhempien oikeus saada hoitopaikka lapselleen. Lasten päivähoito on peruspalvelu, jonka kunta on velvollinen järjestämään pääosin yhteiskunnan varoin ja johon kaikilla lapsilla on mahdollista osallistua riippumatta perheen asuinpaikasta, sosioekonomisesta tai yhteiskunnallisesta asemasta.

Sosiaalitoimessa työskentelee perusturvajohtajan lisäksi sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja sekä toimistos sihteeri. Lastensuojelun avohuollon piirissä oli vuonna 2010 hieman alle 50 lasta. Lastensuojelulain (417/2007, 4 §) mukaan lastensuojelun keskeisinä periaatteina on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa sekä lastensuojelu pyrkii ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia ja puuttuu havaittuihin ongelmiin riittävän varhain.

Hirvensalmi ostaa terveydenhuollon palvelut Mikkelin kaupungilta. Terveystoiminta on Hirvensalmella pääsääntöisesti kolmena päivänä viikossa. Alle kouluikäisten lasten määrä oli n. 100 vuonna 2010. Terveyskeskus, jossa neuvolakin sijaitsee, toimii samassa rakennuksessa kuin Vuoropäiväkoti. Lastenneuvolan yleistavoitteena on muun muassa, että lasten fyysinen ja psyykinen terveys sekä perheiden hyvinvointi paranevat. Muista tavoitteista tämän kehittämishankkeen kannalta tärkeä on se, että jokainen lapsi saa riittävän huolenpidon ja tukea oman persoonallisuutensa kehittymiseen. Lastenneuvolan kautta perhe ja lapsi saavat

ajanmukaista terveyden edistämiseen liittyvää tietoa. Lisäksi vanhemmat saavat tukea vanhemmuuteensa liittyvissä asioissa. Lapsen kehityksen ja terveyden seuranta sekä tarvittaessa asiantuntija-avun järjestäminen on myös neuvolan perustettava. Terveyskeskustasolla neuvolan tehtävänä on järjestää ja kehittää alueelle soveltuvia palveluita lasten ja vanhempien tasapuoliselle tukemiselle. Moniammatillisen yhteistyön kautta neuvolan tehtävänä on saattaa tarvittaessa perheet ja lapset tarvittavien palveluiden piiriin. Kunnan ja yhteiskunnan kannalta neuvolan tulee seurata lapsia ja perheitä koskevaa päätöksentekoa ja tarvittaessa vaikuttaa siihen. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 20–22.)

2.3 Yhteistyön nykytilanne

Päivähoidon sisällä tehdään mielestäni hyvää ja toimivaa yhteistyötä sekä lapsen parhaaksi että päivähoidon kehittämiseksi. Sisäinen yhteistyö koetaan toimivaksi. Säännölliset yhteiset palaverit, joissa suunnitellaan, linjataan, arvioidaan ja kehitetään päivähoidon arkea ja kasvatuskäytäntöjä ovat tärkeitä arjen työn tekemisen kannalta. Seuraavassa kuvataan, minkälaisissa tilanteissa moniammatillista yhteistyötä tehdään myös muiden kehittämishankkeeseen kuuluvien tahojen kanssa.

Tilanteissa, joissa lapsi siirtyy päivähoitopaikasta toiseen, Hirvensalmella on käytössä siirtopalaverit. Palaverissa ovat mukana lapsen vanhemmat ja lapsen oma varhaiskasvatusvastaava entisestä sekä tulevasta päivähoitopaikasta. Tämä käytäntö on käytössä myös lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen. (Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 52.) Siirtopalavereiden tarkoituksena on siirtää lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kannalta tarpeellinen tieto seuraavaan hoitopaikkaan. Lapsen varhaiskasvatusvastaavalla Hirvensalmella tarkoitetaan lapsen päivähoitopaikan työntekijää, joka huolehtii lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sekä 4- ja 5-vuotislomakkeiden tekemisestä yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Lisäksi jos lapsen tilanne vaatii moniammatillista yhteistyötä, esimerkiksi kuntoutussuunnitelman tekemistä lapsen kasvun ja kehityksen tueksi arkeen, lapsen varhaiskasvatusvastaava on mukana myös näissä tilanteissa. Perhepäivähoidon luonnollisesti oman lapsiryhmänsä jokaisen lapsen varhaiskasvatusvastaava ja päiväkodissa jokaiselle lapselle on sovittu oma vastaava työntekijä.

Mikäli lapsella on tuen tarvetta omassa kasvussaan ja kehityksessään, järjestetään yhteispalaveri, jossa ovat vanhempien lisäksi mukana lapsen varhaiskasvatusvastaava sekä tarvittavat yhteistyötahot (perhetyö, sosiaalityö, neuvola, lasta hoitavat tahot). Tilanteen niin vaatiessa lapselle tehdään myös kuntoutussuunnitelma. (Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 52.) Kuntoutussuunnitelman laatiminen tapahtuu yleensä päivähoidon aloitteesta ja ajatuksena on se, että vanhemmat ovat mukana lapsen asioista keskusteltaessa (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 41).

Perheen, päivähoidon ja neuvolan välillä on käytössä lapsen 4- ja 5-vuotislomakkeet. Lomakkeet toimivat yhteistyön välineenä kaikkien osapuolten kesken ja niiden tarkoituksena on helpottaa yhteistyötä perheiden kanssa lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi ja seuraamiseksi. Tiedon siirtymiseen on oltava vanhempien lupa. (Hirvensalmen varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 53.) Pääsääntöisesti voi todeta, ettei tässä ole ollut ongelmaa. Lasten määräaikaistarkastukset neuvolassa liittyvät lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seurantaan ja tukemiseen sekä mahdollisten poikkeamien mahdollisimman aikaiseen toteamiseen. Neuvolan ja päivähoidon välillä on mahdollista käyttää yhteistä lapsen kehityksen arviointilomaketta, johon päivähoitossa on kirjattu tietyt huomiot lapsesta. Päivähoiton työntekijöillä on hyvä tieto ja käsitys lapsen tilanteesta, taidoista ja mahdollisista pulmista ja heidän lausuntonsa täydentää hyvin vanhempien kertomaa. Lomake kulkee vanhempien mukana neuvolaan. Neuvolatarkastuksen perusteella terveydenhoitaja kirjaa siihen omat ja mahdolliset lääkärin huomiot päivähoitoon tiedoksi. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 127, 147, 153). Hirvensalmella käytössä olevat 4- ja 5-vuotistarkastukset kuuluvat näihin määräaikaistarkastuksiin ja näiden yhteyteen on kehitelty yhteistyössä käytössä oleva yhteistyömalli ja niihin kuuluvat lomakkeet.

Muutaman vuoden ajan sosiaaliohjaaja on vierailut päivähoitoyksiköissä säännöllisin väliajoin. Tämän yhteistyön tarkoituksena on se, että vanhempien olisi helpompi ottaa yhteyttä tuttuun sosiaaliohjaajaan perheen tilanteen niin vaatiessa. Mahdolliset tapaamiset voidaan järjestää esimerkiksi päiväkodilla. Lastenneuvola

lapsiperheen tukena -oppaassa (2004, 45) mainitaan, että on hyvä jos perhetyöntekijä tai muu perhepalveluverkoston työntekijä osallistuu päiväkodin toimintaan. Samalla kun hän edistää lapsen kehitystä tukemalla perhettä ja vanhemmuutta hän samalla auttaa päiväkodin työntekijöitä jaksamaan.

Vuoden 2011 alusta lukien Hirvensalmella aloitettiin kokeilumielessä vauvaryhmätoiminta yhteistyönä neuvolan, perhetyön ja päivähoidon välillä. Vauvaryhmä kokoontui kevään aikana 5 kertaa ja tavoitteena siinä oli verkostojen luominen vanhempien välille. Toiminta jatkui myös keväällä 2012. Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä toimintaan ja yhteistyötä on tarkoitus jatkaa myös syksyllä 2012 niin että joka toisella kerralla vanhemmat kokoontuvat keskenään ja joka toisella kerralla heillä on vetäjä moniammatillisen työryhmän jäsenistä.

Päivähoidon sisällä ja päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä on luotu monia toimivia yhteistyökäytänteitä, mutta haasteena on selkeän mallin puuttuminen tilanteisiin, joissa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä. Tähän haasteeseen pyritään vastaamaan tämän kehittämishankkeen avulla.

2.4 Hankkeen aikana tapahtuneet toiminnalliset ja organisatoriset muutokset

Kehittämishanke alkoi aiheen selvittyä ja suunnitelmaseminaarin pidolla tammi-kuussa 2011. Hankkeen alkamisen jälkeen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen asioissa on tapahtunut muutoksia, jotka ovat kehittämishankkeesta riippumattomia.

Päivähoito siirtyi sivistystoimen alaisuuteen vuoden 2012 alusta lukien ja päivähoidon ohjaajan nimike muuttui varhaiskasvatuksen esimieheksi. Perusturvatoimi liittyi seudulliseen sosiaali- ja terveystoimeen samaan aikaan eli vuoden 2012 alusta lukien. Hirvensalmen toimipisteessä työskentelee sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja ja toimistos sihteeri. Oma perusturvajohtajaa Hirvensalmella ei enää ole. Sosiaaliohjaaja on vaihtunut hankkeen aikana kerran. Myös terveydenhuollon puolella on tapahtunut muutoksia. Neuvolan terveydenhoitaja vaihtui elokuun alusta

2012. Hän työskentelee terveydenhoitajana äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa sekä perhesuunnitteluneuvolassa Hirvensalmella.

Moniammatillinen yhteistyö on elänyt omaa elämäänsä ja hankkeen aikana on niin sanottu Taaperoryhmä käynnistänyt toimintansa. Ryhmä aloitti toimintansa marraskuussa 2011. Ryhmä on moniammatillinen ja siihen kuuluvat sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, neuvolan terveydenhoitaja ja varhaiskasvatuksen esimies. Tarvittaessa ryhmässä voivat olla mukana myös koulun erityisopettaja, seurakunnan työntekijä, joka pitää kerhoja sekä lapsen oma vasuvastaava päivähoitopaikasta. Perusturvajohtajaa ei siinä enää ole ja nyt lisänä on koulun erityisopettaja. Kohde-ryhmänä ovat alle kouluikäiset lapset. Taaperohuoltoryhmän tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen asioihin sekä vanhempien tukeminen. Tehtäviin kuuluu lasten fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Taaperoryhmän työskentelyyn osallistuvat voivat kertoa toisilleen vain sellaisia lapsesta ja hänen perhettään koskevia salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Jokainen ryhmän työskentelyyn osallistuva vastaa omalta osaltaan siitä, mitä tietoja hän kertoo. Tarvittaessa pitää pystyä perustelemaan, miksi jokin salassa pidettävä tieto on annettu eteenpäin. Periaate on kuitenkin se, että mikäli lapsen asioissa jokin huolettaa ja siitä halutaan keskustella tässä moniammatillisessa ryhmässä, niin vanhemmilta pyydetään lupa keskusteluun ja heidät pyydetään mukaan palaveriin. Ryhmä kokoontuu noin kerran kuukaudessa.

Päivähoidon ja sosiaaliohjaajan yhteistyönä on tehty varhaisen tuen käsikirja päivähoitoon. Käsikirja auttaa työntekijää huolen hahmottamisessa ja rohkaisee häntä puuttumaan ja toimimaan lapsen ja perheen pulmatilanteissa mahdollisimman varhain. Käsikirjassa on käyty läpi ja päivitetty huolenportaat, huolenpolku, lastensuojeluilmoitukseen liittyvät asiat ja luotu toimintaohjeistus päivähoidon ja sosiaalitoimen välille tilanteisiin, kun lapsi tulee päivähoitoon sosiaalitoimen kautta. Lisäksi käsikirjaan lisättiin huolen puheeksioton ennakointilomake ja yhteistyösuunnitelma. Käsikirja käytiin vielä yhdessä läpi Taaperoryhmässä ja lopulliseen muotoonsa se valmistui joulukuussa 2012. Näen, että hankkeen ohella työstyynyt

varhaisen tuen käsikirja on selkeä hyöty hankkeesta. Sen työstäminen alkoi haastattelujen jälkeen syksyllä 2011.

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA

Tässä kehittämishankkeen tietoperustassa tullaan käsittelemään hyvinvoivan lapsen käsitettä, varhaista puuttumista ja tukea, moniammatillista yhteistyötä ja sitä ohjaavia lakeja ja säädöksiä sekä dialogisuutta. Hyvinvoivan lapsen tavoite ja lapsen edun toteutuminen on tavoitteena niin päivähoidossa, neuvolassa kuin lastensuojelussakin. Varhaista puuttumista ja tukea tarjotaan ja toteutetaan myös kaikilla kolmella työsaralla. Moniammatillinen yhteistyö on tämän kehittämishankkeen ydin, johon dialogisuus olennaisena osana kuuluu. Nämä edellä mainitut asiat ovat keskeisiä tekijöitä kehittämishankkeessa.

3.1 Hyvinvoiva lapsi

Päivähoidossa puhutaan hyvinvoivasta lapsesta. Käsite tulee varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, jossa varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on linjattu hyvinvoiva lapsi. Tavoitteen mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,15.) Päivähoitolain (36/1973, 2a §) mukaan päivähoidon tavoitteena on edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä tukemalla lasten koteja näiden kasvatustehtävässä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 15) mainitaan lapsen hyvinvointia edistävinä asioina pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet ja hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä tulee vaalia ja lapsen perustarpeita huolehditaan. Lapsen voidessa hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, kehittymisen ja oppimisen edellytykset. Myös Koivunen (2009, 9) tuo esille, että päivähoidon kasvattajien ensisijainen tavoite on lasten hyvinvoinnista huolehtiminen. Hänen mukaansa hyvä päivähoito rakentuu lapselle turvallisesta arjesta ja päivittäisistä kohtaamisista erilaisissa tilanteissa.

Lasten kanssa toimivilla työntekijöillä on tärkeä ja suuri merkitys hyvinvoivan lapsen tavoitteen saavuttamisessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 16) tuodaan esille, että varhaiskasvatuksen moniammatillinen kasvattajayhteisön toiminta pohjautuu yhteiskunnan määrittämissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Lisäksi esiin

tuodaan, kuinka tärkeää kasvattajan on tiedostaa oma kasvattajuutensa ja sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Kun kasvattajalla on näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, se ohjaa kasvattajan toimintaa ja kasvattaja tiedostaa lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuudet. Paananen (2006,74) toteaa tutkimustuloksissaan, että kasvattajien kasvatuksellinen rooli on tärkeä ja samalla siihen kohdistuu paljon odotuksia. Toiminta vaatii kasvatuksen ammattilaisilta vahvaa yhteistä panostusta ja edellyttää henkilöstöltä ammatillisuutta, jossa teoreettinen tieto ja kyky herkkyyteen jokaisen lapsen kohtaamisessa yhdistyvät. Mikkola & Nivalalainen (2009, 21) tuovat esille, kuinka lapsen lähellä olevat aikuiset luovat omalla olemisella ja toimimisella ilmapiirin, jossa lapsi kasvaa ja rakentaa käsitystä itsestään ja taidoistaan. Aikuisella on oltava herkkyyttä kohdata ja tunnistaa lapsen erilaisia tunnetiloja.

Lastensuojelulaissa (417/2007, 3a-4 §) keskeistä on lapsen etu, joka on otettava huomioon lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteuttaessa. Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia ja tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lisäksi lain mukaan kunnan tehtävänä on järjestää ehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Tällä edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua, tuki ja erityinen tuki, voidaan toteuttaa päivähoitossa, opetuksessa, nuorisotyössä, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kyllönen ja Pynnönen (2007, 28) toteavat, kuinka lastensuojelun näkökulmasta keskeistä moniammatillisessa yhteistyössä on lapsen etu ja sen turvaaminen. Päivähoito, neuvola, kasvatus- ja perheneuvola sekä lastensuojelu määrittävät lapsen etua omasta perustehtävästä käsin ja näin ollen huoli lapsen hyvinvoinnista voi nousta eri asioista. Myös Kainulainen (2007, 61) esittää tutkimuksessaan, että lapsi ja hänen tarpeensa ovat moniammatillisessa prosessissa keskiössä ja lapsen etuna pidetään yhteisesti määriteltyä lapsen parasta, joka on lapsen ikätasoisien kehityksen turvaamista ja tukemista yhteisin voimin.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983, 1§) konkretisoi lapsen edun käsitettä. Lain mukaan lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Lisäksi tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä sekä hyvä hoito ja kasvatusta sekä ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapsen tulee saada osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä eikä häntä saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Myös YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista (1991, 4,7) määrätään, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 ja tämän myötä tuli kansainvälinen hyväksyntä sille, että lapsuus on itsessään tärkeä vaihe, eikä vain kulkua aikuisuuteen. Sopimus astui voimaan Suomessa 1991.

Lastenneuvolan tehtävänä lapsen ja perheen tasolla on muun muassa mahdollistaa vanhemmille riittävästi tukea vanhemmuuteen ja tukea heitä turvalliseen lapsilähtöiseen ja turvalliseen aikuisuuden sisältävään kasvatustapaan. Yksi keskeinen lastenneuvolan toimintaa ohjaava periaate on perhekeskeinen ja asiakaslähtöinen toiminta. Siinä tuodaan esille, että neuvolan ensisijaisena tavoitteena on jokaisen lapsen mahdollisimman suotuisan kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen eli lapsen etu lapsilähtöisen työskentelytavan mukaisesti. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 20–22.)

3.2 Varhainen puuttuminen ja varhainen tukeminen

Kyllösen ja Pynnösen (2007, 24) mukaan varhainen tuki tai varhainen puuttuminen on yksi keskeisimpiä tavoitteita päivähoiton, terveydenhuollon ja sosiaalityön sisällä. Työn painopistettä siirretään varhaiseen tukeen ja toimivien varhaisen tuen työmenetelmien kehittämiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 10) todetaan, että verkostoyhteistyön yhtenä keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa ja lapsen etua palvelevat yhteistyö-

käytännöt ja periaatteet tulee olla sovittuina yhteistyötahojen kanssa tilanteista varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisen puuttumista. Kuten aiemmin mainitsin moniammatillisuuden velvoite päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välille tulee eri laeista ja säädöksistä. Kun tehdään hyvää moniammatillista yhteistyötä lapsen parhaaksi, varhainen tuki ja puuttuminen ovat työntekijöillä käytössä.

Lapsen tuen tarve voi ilmetä fyysisen, tiedollisen, taidollisen tai tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla. Lisäksi tuen tarve lapselle voi syntyä tilanteissa, jossa hänen kasvuolot vaarantuvat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään. Lapselle suunnatun tuen suunnittelun pohjaksi on tärkeää luoda kokonaiskuva lapsesta, hänen vahvuuksistaan ja häntä kiinnostavista ja innostavista asioista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 35.)

Heinämäen (2005, 9) mukaan varhainen tuki viittaa lapsen varhaisvuosina tapahtuvaan tukemiseen ja mahdollisimman varhain käynnistyviin tukitoimiin. Varhaiseen tukeen liittyy ennaltaehkäisevä, lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamiseen liittyvä näkökulma ja se edellyttää sekä lapsen yksilöllistä tukemista päivittäisen toiminnan osana että työyhteisön toiminnan tietoista arviointia ja kehittämistä varhaisen tuen suuntaan. Näkisin, että vaikka Heinämäki nostaa tässä yhteydessä varhaisen tuen merkityksen tärkeyden esille lapsen varhaisvuosina, niin se ei tarkoita, että varhaista tukea kohdennetaan ainoastaan lapsille. Kaikissa ikäryhmissä voidaan antaa varhaista tukea. Linqvist (2008, 16–17) toteaa, että varhainen tuki vahvistaa lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä ja heikentää riskitekijöitä. Tuki toteutuu ajallisesti varhain sekä lapsen kasvun eri kehitysvaiheissa. Varhaisen tuen avulla pyritään mahdollisimman varhain vastaamaan perheen tarpeisiin. Tavoitteena on lapsen ja perheen elämänhallinnan ja voimavarojen säilyttäminen ja vahvistaminen. Tavoitteena on myös se, että varhainen tuki mahdollistuu asiakkaan arjessa ja toteutuu hänen ehdoilla ja häntä kunnioittaen sekä arvostaen.

Kuikan (2005, 7) mukaan varhaisen puuttumisen käsitteestä keskustellaan eri yhteistyötahojen kanssa ja yhtä ainoaa määritelmää sille ei ole. Hän toteaa, että käsit-

teellä tarkoitetaan yleisesti sitä, että ongelmat pyritään havaitsemaan ja löytämään niihin ratkaisut mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samoin myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2010) varhainen puuttuminen tarkoittaa, että toimitaan mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi silloin kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on vielä runsaasti. Lisäksi esiin tuodaan, että varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi.

Remsu (2007, 28) tuo esille, että suomalaisessa kulttuurissa puuttuminen viittaa johonkin kielteiseen asiaan. Hänen mukaansa viranomaisen puuttuessa asiaan, on perheen tilanne jo vaikeutunut. Myös Somerkiven (2005, 28) tekstistä ilmenee puuttumisen kielteinen sävy, koska vain ongelmiin puututaan. Puuttuminen tulisi-kin hänen mukaansa nähdä välittämisen osoituksena, mikä on positiivinen asia.

Huhtasen (2004, 43–44) mukaan puuttuminen on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa ja puuttumista päivähoidossa voidaan toteuttaa kolmella eri tasolla, jotka eroavat toisistaan ajankohdan ja päämäärän mukaan. Puuttumistasoja ovat: primaaripreventio, sekundaarinen preventio ja tertiaarinen preventio (puuttuminen). Primaariprevention tavoitteena on vähentää ja ehkäistä ongelmien ilmene- mistä yhteisöissä normaaliväestöön kohdistuvien interventioiden avulla eli vähen- netään uusien tapausten määrää. Esimerkiksi lasten liikennekäyttäytymisessä tur- vallisuutta tehostetaan turvaviirien ja –liivien sekä kypärän käyttöön ohjaamalla. Sekundaarinen preventio eli aikainen interventio yrittää vähentää jo ilmenneiden ongelmien vaikutusta. Esimerkiksi henkilökuntaa kouluttamalla voidaan puuttua kiusaamistapauksiin. Tertiaarinen preventio tarkoittaa häiriöiden aiheuttaman toi- mintakyvyttömyyden minimointia kuntouttavien toimenpitein. Mielestäni päivä- hoidossa toimitaan primaari- ja sekundaariprevention vaiheissa. Tilanteita enna- koidaan niin, että lasten on hyvä ja turvallista toimia päivähoidossa. Kun esiin tu- lee ongelmia, niihin puututaan ja ne yritetään ratkaista erilaisin keinoin. Henkilös- tön kouluttautumisesta ovat hyvä tapa lisätä osaamista ja sitä kautta ongelmiin löy- tyy ratkaisuja.

Keskeinen lähtökohta varhaisessa puuttumisessa on yksilön kokema subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta ja se perustuu siihen kontaktitietoon, joka kullakin lapsen tai nuoren kanssa tekemisissä olevalla henkilöllä on. Huolella tarkoitetaan subjektiivista näkemystä, joka työntekijällä syntyy asiakassuhteessa. Huoli kohdistuu samanaikaisesti lapsen selviämiseen ja omiin toimintamahdollisuuksiin. Lisäksi se koskee aina tulevaisuutta. Huoleen on tartuttava niin varhain kuin mahdollista, jolloin tavoitteena on auttaa lasta, nuorta ja hänen perhettään kriisin alkuvaiheessa kun mahdollisuudet ongelman ratkaisuun ja tukemiseen ovat vielä suuret. (Kuikka 2005, 7; Eriksson & Arnkil 2005, 21.) Eriksson & Arnkil (2005, 7, 29) tuovat esille, että olennainen osa kunnioittavaa varhaista puuttumista on huolen ottaminen puheeksi. Huoli ilmaisee, että asioiden ennakoidaan menevän lapsen tai nuoren kannalta huonoon suuntaan, mikäli muutosta ei saada aikaan. Tavoitteena puheeksiottamisessa on yhteistyön aikaansaaminen ja asioiden kehittyminen myönteiseen suuntaan. Kainulainen (2007, 72) tuo tutkimuksessaan esille, että ennaltaehkäisevään työhön tulisi panostaa lapsen myöhempää elämää ajatellen, koska tukimuoto voi toimia tehokkaana mahdollisesti myöhemmässä elämässä tapahtuvan syrjäytymisen ehkäisijänä.

Stakesin Palmuke-projektissa on vuonna 2000 kehitetty huolen vyöhykkeistö huolen tason määrittämiseen. Vyöhykkeistön avulla työntekijä voi jäsentää huolensa astetta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyyttä sekä lisävoimavarojen tarvetta. Koska lasten ja nuorten tilanteet koskettavat usein monia tahoja ja ne saattavat edellyttää eri hallinnonalojen työntekijöiden yhteistyötä, vyöhykkeistön avulla on mahdollista ylittää kielimuurit eri ammattiryhmien välillä ja luoda varhaista puuttumista ja yhteistyötä tukeva kieli. (Eriksson & Arnkil 2005, 25.)

Joskus asiat vaativat lastensuojeluilmoituksen tekemistä lastensuojelulain (417/2007) 25. pykälän mukaisesti. Ilmoitus tehdään kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, mikäli lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Edellä mainitun pykälän 1. momentissa on laajasti määritelty henkilöryhmät, jotka ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli tilanne niin vaatii. Kehittämishankkeeseen osal-

listuvat työntekijät kuuluvat kaikki tähän ryhmään. Lapsen edun nimissä myös muut kuin 1. momentissa mainitut henkilöt voivat tehdä lastensuojeluilmoituksen.

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen työote on tänä päivänä arkea joka puolella. Työ vaatii tekijöiltään monenlaista osaamista ja eteen tulee tilanteita, joista ei selviä yksin. Päivähoidossa olevan lapsen asioiden kanssa tehdään yhteistyötä neuvolan, sosiaalityön, koulun ja mahdollisten lasta hoitavien tahojen kanssa kuten psykologit ja terapeutit. Moniammatillista yhteistyötä tehdään myös päivähoidon sisällä. Jos tilanne vaatii yhteistyötä, yhdessä jaetun osaamisen avulla lasta autetaan ja hänen arkea helpotetaan. Seikkula & Arnkil (2005,9) toteavat, että moniammatillinen kokonaisuus muodostuu parhaimmillaan toisiaan täydentävistä osista, jossa ammattilaiset tietävät kehen ollaan yhteydessä tarvitessaan täydentävää asiantuntemusta. Näin kansalaiset saavat asiansa osaavilta ammattilaisilta asiantuntevaa apua ja palvelua.

Huhtasen (2004, 85) mukaan perheiden ja lasten ongelmien kohtaaminen edellyttää eri tahojen yhteistyötä, jonka avulla haetaan ratkaisuja ja menettelytapoja vaikeisiin tilanteisiin. Lisäksi moniammatillinen yhteistyö hänen mukaansa perustuu niin yhteistyöverkoston luomiseen, osaamisen jakamiseen kuin toimintatapojen kehittämiseen. Järviluoto & Mäkisen (2009, 57) mielestä yhteistyössä kaiken toiminnan lähtökohtana on lapsen hyvinvointi, johon moniammatillisen verkostotyön tulokset aina heijastuvat. Myös Kyllösen ja Pynnösen (2007, 74) tutkimustuloksissa todetaan, että parhaimmillaan yhteistyöstä muodostuu prosessi eri toimijoiden välillä. Jokainen tuo oman asiantuntijuutensa ja työpanoksensa yhteiseen käyttöön tukeakseen ja auttaakseen lasta ja perhettä eteenpäin yhteisenä päämääränään lapsen edun toteutuminen. Hakkarainen, Helenius & Jääskeläinen (1999) toteavat lisäksi, että pitäytyminen omassa asiantuntijuudessa ja ammattiroolissa ovat niitä näkymättömiä rajoja, jotka toimivassa moniammatillisuudessa on hyvä ylittää. Ongelmanratkaisun edellytyksenä moniammatillisessa yhteistyössä on erilaisten ammatillisten näkökulmien välinen dialogi, joka merkitsee vuoropuhelua, jossa tulkitaan toisten tekoja suhteessa kokonaisuuteen ja suhteutetaan omia näkökulmia

tähän kokonaisuuteen. Voidaan puhua rajoja ylittävästä asiantuntijuudesta, joka tarkoittaa, että kukaan asiantuntija ei väitä omistavansa ainoaa oikeaa tietoa. (Huhtanen, 2004, 86.) Tähän liittyen Launis (1997) lisää vielä, että rajoja ylittävä työskentely siirtää toimintaa asiantuntijakeskeisyydestä asiantuntijoiden vuoropuheluun ja yhteistyöhön (Huhtanen 2004, 86).

Anning (2010, 8-9) kuvaa moniammatillista yhteistyötä hankalasti määriteltävissä olevana käsitteenä laajuutensa takia. Hänen mielestään käsite syventää tiimityön ja yhteistyön käsitteitä ja se ilmaisee selkeästi yhteistyön ammatillisen moninaisuuden. Pärnä (2007, 51) puolestaan kuvaa, kuinka moniammatillisen yhteistyön määritelmiä on paljon ja niissä korostetaan käsitteen tai vuorovaikutuksen luonnetta. Käsitettä käytetään hänen mukaansa viitattaessa tietynlaiseen tapaan tehdä työtä eli moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy eräänlaisena työmenetelmänä. Myös Isoherranen (2005, 14) toteaa moniammatillisen yhteistyön olevan sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelyä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus. Eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot integroidaan yhteen asiakaslähtöisesti yhteisessä tiedon prosessoinnissa.

Moniammatillisen yhteistyön aikaansaamiseksi tarvitaan nykyisen vuorovaikutuskulttuurin tunnistamisen lisäksi tietoista pyrkimystä vuorovaikutukseen mahdollistamaan tiedon ja eri näkökulmien yhteensaattaminen. Vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen ovatkin kehittyneen moniammatillisen yhteistyön perusedellytyksiä. Vuorovaikutusprosessin kautta rakentuu tapauskohtainen yhteinen tavoite ja yhteinen käsitys (jaettu sosiaalinen kognitio) tarvittavista toimenpiteistä tai ongelmanratkaisuista. Jaettu sosiaalinen kognitio on käsitteenä yksi nykyaikaisen moniammatillisen yhteistyön ydinkäsite, joka tarkoittaa hyvinkin erilaisista näkökulmista rakennettua yhteistyön kokonaisnäkemystä ja tavoitetta. Kun eri asiantuntijat tuovat tietojaan, arvojaan ja näkökulmiaan tiimiin, tulee tärkeälle sijalle osallistujien taidot prosessoida tietoa yhdessä. Tiedon ja ymmärryksen jakaminen on tärkeää sekä moniammatillisen tiimin sisällä että osallistuvien organisaatioiden työyhteisöille. Näin toimijoiden toimintamallit ovat helpompia ymmärtää ja hyödyntää. (Isoherranen 2005, 14, 23; Karila & Nummenmaa 2001, 103; Kontio 2010, 6; Payne 2000, 20.)

Moniammatillisessa työskentelyssä tarvitaan yhteistyöosaamista, hyviä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä ryhmän jäsenten välillä, yhteisesti jaettua tulkintaa toiminnan tavoitteista, osaamisen analyysiä, yhteistä suunnittelua sekä osaamisen johtamista (Karila & Nummenmaa 2001, 147). Paynen (2000, 41) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä vaaditaan taitojen yhdistämistä, tiedon jakamista, hoidon jatkumisen varmistamista, työntekijöiden keskinäisen luottamuksen vahvistamista, tarvittavien resurssien ja asiakaslähtöisten ammatillisten resurssien koordinoitua.

Moniammatillisuudesta puhuttaessa viitataan useasti eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyöhön ja moniammatilliseen tiimityöskentelyyn. Kun puhutaan moniammatillisuudesta, lähtökohtana ajatellaan olevan se, että tiedon ja osaamisen jakamisen kautta on mahdollisuus saavuttaa ja synnyttää jotakin uutta, johon yksin ei pysty. (Karila, Nummenmaa 2001, 3; Isoherranen 2005, 16.) Jokainen tiimin jäsen tuo tiimiin paitsi itsensä myös persoonansa, arvonsa, tietonsa ja osaamisensa sekä myös oman verkostonsa (Payne 2000, 113). Kun käsiteltävään asiaan tulee erilaisia näkökulmia, moniammatillisen työryhmän jäsenten nähdään näin pystyvän täydentämään ja laajentamaan omaa osaamistaan (Karila & Nummenmaa 2001, 75). Kontio (2010, 22) toteaa julkaisussaan, että moniammatillisen yhteistyön tekeminen edellyttää yhdessä oppimista. Toisaalta Kyllönen ja Pynnönen (2007, 4) tuovat esiin, että työpaikat ja tehtävät vaikuttavat kokemuksiin ja näkemyksiin asiakkaan asiasta ja tilasta moniammatillisessa työskentelyssä. Työskentelykulttuureiden erot lastensuojelussa, päivähoidossa ja neuvolassa, työntekijöiden eri koulutustaustat ja teoreettinen tausta-ajattelu sekä ammatillinen erityisosaaminen asettavat moniammatilliselle yhteistyölle omat haasteensa. Lisäksi myös kieli ja ammattisanasto ovat tärkeitä huomioida, jotta eri osapuolten näkemykset tulevat kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Kainulaisen (2007, 73) tutkimustulokista tulee selkeästi esille, että eri asiantuntijoiden välinen yhteistyö nähtiin onnistuneeksi eri asiantuntijoiden välillä. Lähtökohdat onnistuneelle yhteistyölle olivat kuitenkin erilaiset yhteistyötahosta riippuen sillä lastensuojelussa painotettiin perheen tilanteen kohentumista erilaisten tukimuotojen avulla ja päivähoidossa koettiin yhteistyö onnistuneeksi jos lapsen tilanne perheessä kohentui.

Karila & Nummenmaa (2001, 146–147) erittelevät moniammatillisuuden sisäiseen ja ulkoiseen. Sisäisessä moniammatillisuudessa eri koulutustaustan omaavat työntekijät tarkastelevat työtään ja osaamistaan, tuovat oman osaamisensa yhteiseen käyttöön ja samalla luovat uudenlaista osaamista. Sisäisestä moniammatillisuudesta voidaan puhua esimerkiksi päiväkodin työntekijöiden ja työn kehittämisen yhteydessä. Ulkoisessa moniammatillisuudessa työntekijät edustavat usein eri organisaatioita, sijoittuvat eri hallinnonaloille ja heidän toimintaansa ohjaavat eri säädökset. Ulkoisessa moniammatillisuudessa osaamisen rajojen ylityksen lisäksi on ylitettävä hallinnon rajoja. Oma kehittämishankkeeni käsittelee sekä ulkoista että sisäistä moniammatillisuutta, sillä ulkoisen moniammatillisuuden toimijoina ovat päivähoito, neuvola ja sosiaalitoimi sekä sisäisessä moniammatillisuudessa toimijoina ovat esimerkiksi päiväkodin koko työyhteisö.

Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttaviksi asioiksi Kontio (2010, 21) nostaa toiminnan koordinoinnin, yhteistyökulttuurin kehittymättömyyden, vain osan työryhmän jäsenistä tavoittavan vuorovaikutuksen sekä osaamisen ja tiedon jakamisen kankeuden. Resurssien vähyys sekä toimintamallien että työn- ja vastuunjakoon liittyvien velvoitteiden puute, sekä vastuun kasautuminen muutamille ryhmän jäsenille vaikeuttavat yhteistyön onnistumista. Ryhmän jäsenten vaihtuminen hidastaa osaltaan ongelmien ratkaisua ja päätösten viemistä käytäntöön. Lisäksi hän toteaa, että salassapitovelvollisuus vaikeuttaa tiedon jakamista. Huhtanen (2004, 93) toteaa, että salassapito-ongelmia voidaan välttää pyytämällä vanhemmat mukaan keskusteluihin, asioista puhutaan yleisellä tasolla ilman tunnistettavuutta ja moniammatillisella ryhmällä on selkeät pelisäännöt tai menettelyohjeet salassapitokysymyksissä. Vanhemmilta voidaan pyytää myös lupa tietojen siirtämiseen asiantuntijapalavereissa ja lupa on hyvä pyytää kirjallisena. Luvan pyytämisen yhteydessä vanhemmille on hyvä kertoa, millaisesta tiedon välittämisestä on kyse, kenelle kyseistä tietoa luovutetaan, kuinka kauan nykyinen lupa on voimassa ja mihin tarkoitukseen kyseisiä tietoja käytetään.

3.4 Dialogi ja moniammatillisuus

Dialogisuus on moniammatillisessa yhteistyössä keskeinen ja merkityksellinen toimintatapa, jonka avulla on mahdollista päästä hyvään vuoropuheluun osallistujien kesken ja tätä kautta käsiteltävälle asialle saadaan mahdollisimman hyvä lopputulos. Isaacs (2001, 39–40, 63) määrittelee dialogin keskusteluksi, jossa on ydin ja jossa ei valita puolta sekä vuoropuheluksi, jossa ihmiset ajattelevat yhdessä. Dialogin tavoitteena on saavuttaa uusi ymmärrys, joka muodostaa perustan myöhemmälle ajattelulle ja toiminnalle. Keskustelu pyrkii päätöksen tekoon kun taas dialogissa luodaan mahdollisuuksia ja pyritään näkemään uusia vaihtoehtoja. Keskustelu pyrkii käsiteltävän asian saattamiseen pois päiväjärjestyksestä. Dialogin avulla selvitetään edessä olevan valinnan luonne ja pyritään tekemään valinta useiden vaihtoehtojen joukosta. Dialogissa yksilö ei pidä kantaansa enää lopullisena, vaan yhtenä askeleena kohti lopputulosta.

Dialogi on väline, jonka avulla rakennetaan yhteistä, jaettua ymmärrystä moniammatillisessa keskustelussa. Näin ollen se on oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä (Isoherranen 2005, 25). Dialogi on avointa ja suoraa keskustelua, jossa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä ja siinä synnytetään tila, jossa tilannetta tutkitaan yhdessä. Kun erilaisille näkemyksille annetaan tilaa ja osapuolet kokevat tullessa kuulluksi, löytyvät tilanteisiin parhaimmat ja luovimmat ratkaisut. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

Kuuntelu, kunnioitus, odotus ja suora puhe ovat dialogissa harjaantumisen tärkeimmät keinot. Kaikkien neljän taidon mukanaolo keskustelussa tuo keskusteluun tasapainoa, joustavuutta, voimaa ja elämää ja keskusteluun syntyy kokonaisuuden ja eheyden tunne. Kuunteleminen tarkoittaa kykyä ottaa sanat vastaan ja hyväksyä ne sekä vaientaa oma sisäinen hälinä. Sen lisäksi että kuuntelemme muita, meidän tulee kuunnella myös itseämme ja omia reaktioitamme. Kunnioitus tarkoittaa, että ymmärrämme, että muilla on oikeus olla olemassa. Kun pysähdymme tarkastelemaan toista ihmistä lähemmin, huomaamme että edessämme on ainutlaatuinen elollinen olento. Odottaminen tässä tapauksessa tarkoittaa suunnan vaihtamista, pysähtymistä, askeleen taaksepäin ottamista, asioiden katsomista uusien sil-

min. Suora puhe on Isaacin mukaan aidon dialogin haasteellisin tehtävä. Hänen ohjeenaan kannattaa kuunnella aitoa itseään, eikä tunneperäisiä reaktioita ja kuvitelmia siitä, miten muut odottavat sinun käyttäytyvän. (Isaacs 2001, 96, 98–167.)

3.5 Moniammatillista yhteistyötä ohjaavat lait ja säädökset

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (2002, 3, 9) painotetaan eri hallintokuntien yhteistyön tärkeyttä lasten ja perheiden varhaiskasvatuspalveluiden järjestelyissä. Samoin tuodaan esille, että ensisijainen oikeus ja vastuu lasten kasvatuksesta on lasten vanhemmilla ja yhteiskunnan tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. STM:n vuonna 2004 julkaistussa lastenneuvolaoppaassa määritetään suuntaviivat kunnille lastenneuvolatoiminnan kehittämiseksi osana kunnan peruspalveluja. Toiminnan haasteellisuuden lisääntyessä lapsen ja perheen ongelmien ehkäisy ja hoitaminen edellyttävät usein myös suunnitelmallista moniammatillista yhteistyötä. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 3.) Niin ikään Lastensuojelulaki (417/2007, 7, 12 §) velvoittaa kunnan viranomaisia yhteistyössä seuraamaan ja edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistamaan kasvuolojen epäkohtia ja ehkäisemään niiden syntymistä. Lisäksi laki velvoittaa kuntia tekemään suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi, missä tärkeä rooli on yhteistyöllä päivähoidon, lastensuojelun sosiaalityön sekä muilla kunnan lasten astioita käsittelevillä viranomaisilla. Hirvensalmella kyseinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tehty vuonna 2010 ja Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2010–2012 on tehty samana vuonna.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 7) valmistui vuonna 2003 ja toinen tarkistettu painos ilmestyi vuonna 2005. Sen pohjana ovat valtioneuvoston vuonna 2002 hyväksymät Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline. Sen tavoitteena on luoda edellytyksiä laadun kehittämiseksi ja edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista to-

teuttamista koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden avulla halutaan myös lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista osaamista, vanhempien osallisuutta sekä moniammatillista yhteistyötä lasta ja perhettä tukevien palvelujen kesken ennen oppivelvollisuusikää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat kunnallisten ja yksikkökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat valtakunnallisesti kokonaisuuden, jonka avulla voidaan edistää lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman Kaste (2012–2015, 13, 22) tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet ja palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti. Lisäksi tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta ja kehittää toimintamalleja, jotka tukevat perheitä, vanhemmuutta sekä lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia. Kaste on kehittämisohjelma, jossa luodaan, arvioidaan, levitetään ja juurrutetaan uusia hyviä käytäntöjä. Myös pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa (2011, 62) pyritään edistämään varhaiskasvatuspalveluiden ja muiden peruspalveluiden saumatonta yhteistyötä.

Päivähoitolain mukaan päivähoiton tehtävänä on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2a §). Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseville lapsille laaditaan kuntoutussuunnitelma yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 7a §). Päivähoito voi toimia alle kouluikäisten lasten erilaisten kehitys-, kontakti-, käyttäytymis- ja oppimisvaikeuksien ehkäisijänä ja kuntouttajana. Lapsi voidaan ohjata päivähoiton ja tarvittaessa päivähoiton tukitoimien piiriin silloin kun sen arvioidaan edistävän lapsen kehitystä ja kuntoutusta. Ennen lapsen ja lapsen tietojen siirtymistä päivähoitoon, tarvitaan vanhempien allekirjoittama lupa, jossa määritellään tietojenvaihto-oikeudet neuvolan ja päivähoiton välillä. Huoltaja voi milloin tahansa peruuttaa suostumuksensa tietojen siirtoon ja tämä on kirjattava suostumuslomakkeelle tai potilaskertomukseen. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 45, 52.) Samoin toimitaan jos päivähoitossa olevan lapsen kohdalla huoma-

taan tuen tarvetta ja todetaan, että olisi hyvä olla neuvolaan yhteydessä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Asiasta keskustellaan vanhempien kanssa ja pyydetään lupa yhteydenottoon ja tietojen vaihtoon, mikäli lupaa ei ole. Päivähoitohakemuksessa kysytään jo lupaa tietojen vaihtoon moniammatillisessa työryhmässä.

Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 1,8, 17,20 §) tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Laissa mainitaan, että asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että asiakkaan etu otetaan ensisijaisesti huomioon. Mikäli lapsen huoltaja ei halua antaa tietoja esimerkiksi päivähoitoon tai neuvolalle, vaikka tieto olisi tarpeellista lapsen hyvinvoinnin kannalta, sosiaalihuollon järjestäjä voi antaa yhteistyötahoille tietoja, jotka ovat lapsen edun ja hyvinvoinnin vuoksi välttämättömiä ja tarpeellisia. Päivähoidon ja neuvolan työntekijät ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevia asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavia tietoja sosiaalihuollon viranomaisille. Kun lapsen asioissa joudutaan tekemään yhteistyötä eri tahojen kanssa, salassapitoasiat ja vaitiolovelvollisuus saattavat muodostuvat ongelmallisiksi. Nämä asiat ovat paljon keskustelua herättäviä ja haastavia. Kyllönen ja Pynnönen (2007, 58–59), Järviluoto ja Mäkinen (2009, 30–31) sekä Kainulainen (2007, 56) toteavatkin, että moniammatillisessa yhteistyössä tiedonkulku ja salassapitoasiat koetaan toimintaa hankaloittavina asioina.

Yllä olevista velvoitteista ja ohjeistuksista käy hyvin ilmi, kuinka tärkeä ja ajankohtainen asia moniammatillinen yhteistyö lasten ja perheiden asioissa on. Kehittämishankkeen avulla sitä pyritään kehittämään Hirvensalmen päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena on moniammatillisen yhteistyön kehittäminen lapsen parhaaksi päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Tavoitteena on luoda toimiva moniammatillinen toimintamalli niin, että jokainen taho tietää, kuinka toimia tilanteissa, joissa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä.

Kehittämistehtävän tavoitteisiin pyritään pääsemään käyttämällä apuna kahta erilaista tiedonhankintamenetelmää. Kehitystyö tapahtuu käyttäen apuna näistä aineistoista saatuja tuloksia. Tavoitteena on selvittää, minkälaisena päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön työntekijät kokevat tämänhetkisen yhteistyön ja mitä kehittämisen tarpeita he nostavat esille yhteistyössä. Tämän tiedon pohjalta kehitetään toimintamalli, jonka avulla jokainen taho tietää, kuinka toimia tilanteissa, joissa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä. Tavoitteena on myös tarkistaa tämän hetken huolenpolun ja huolenportaiden tilanne, kuinka ne toimivat tällä hetkellä ja mitkä ovat niiden kehittämistarpeet.

Toimintamallin luomiseen ja koko kehittämishankkeeseen osallistuvat kaikki päivähoidon työntekijät, perusturvajohtaja, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, neuvolan terveydenhoitaja, lääkäri sekä kehittämishankkeen tekijä.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

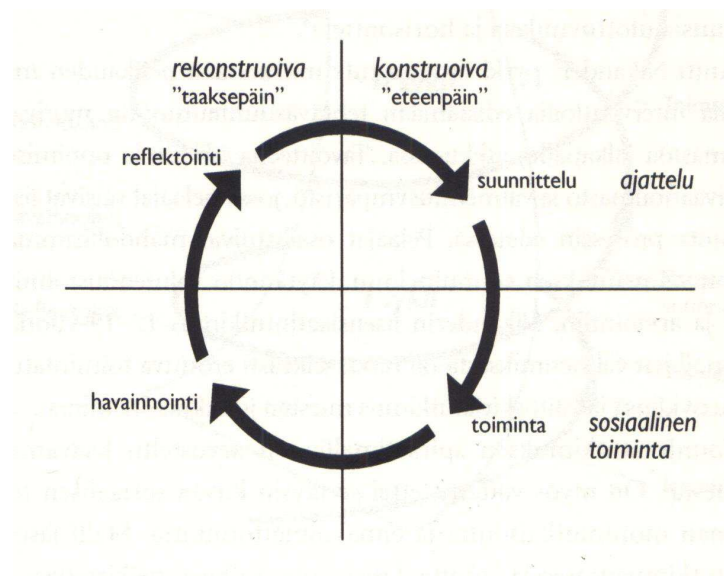
Tämän kehittämishankkeen avulla haluttiin kehittää moniammatillista yhteistyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimukselle ominaisella tavalla. Tiedonkeruussa käytettiin kahta tiedonkeruumenetelmää; puolistrukturoitua haastattelua, joka toteutettiin yksilöhaastatteluna sekä sovellettua tulevaisuuden muistelu-menetelmää, joka toteutettiin ensimmäisen ryhmätapaamisen aikana. Aikataulullisesti hanke ajoittui tammikuusta 2011 helmikuuhun 2013. Seuraavaksi esitellään hankkeen toteutusta tarkemmin.

5.1 Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa hyödynnetään toimintatutkimuksen periaatteita. Heikkinen (2006, 16–17, 27) määrittelee, että toimintatutkimus on interventioon perustuva, käytännönläheinen, osallistava, reflektiivinen ja sosiaalinen prosessi ja siinä on tarkoituksena tuottaa tietoa käytännön työn kehittämiseksi. Ihmisten toiminta on tutkimuksen kohteena ja toimintatutkimus voi olla myös oman työn kehittämistä. Hän toteaa, että koska työn kehittäminen vaatii ihmisten välisen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen edistämistä, niin työtehtävät edellyttävät yhteistyötä muiden kanssa. Yleensä toimintatutkimus on ajallisesti rajattu. Kananen (2009, 9) puolestaan tuo esille, että toimintatutkimuksessa toteutuvat samanaikaisesti sekä tutkimus että toiminta ja se liittyy käytännön työelämään ja siellä oleviin käytännön ongelmiin, niiden tiedostamiseen ja poistamiseen. Toimintatutkimuksen voima piilee siinä, että henkilöt, joita ongelma koskee, löytävät siihen ratkaisun yhdessä ja samalla sitoutuvat muutokseen. Muutos onkin Kanasen mukaan elementti, joka on pysyvä ja näin ollen lupaus paremmasta kuuluu toimintatutkimukseen.

Toimintatutkimuksen tutkijan tarkoituksena on käynnistää muutos ja saada ihmiset tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan kehittää heidän kannaltaan paremmiksi. Toimintatutkimuksessa tutkija on sekä osallistuja että toimija. (Heikkinen 2006, 20.) Hankkeen tekijä toimi kehittämishankkeessa kahdessa roolissa, päivähoiton ohjaajana sekä moniammatillisen yhteistyömallin kehittämistyön vetäjänä.

Toimintatutkimus nähdään usein konstruoivien ja rekonstruoivien vaiheiden syklinä. Konstruoivalla toiminnalla tarkoitetaan uutta rakentavaa, tulevaisuuteen suuntaavaa toimintaa ja rekonstruoiva toiminta on toteutuneen toiminnan havainnointia ja arviointia eli sananmukaisesti uudelleen rakentamista. Syklin vaiheet vuorottelevat kehämäisesti ja se voi alkaa mistä vaiheesta tahansa. Toimintatutkimuksen syklin alkua on hankala paikantaa. Se etenee toiminnan suunnittelun kautta varsinaiseksi toiminnaksi. Seuraavaksi toimintaa havainnoidaan ja arvioidaan, jonka jälkeen se etenee syklimäisesti eteenpäin. (Heikkinen, Rovio, Kiilakoski 2006, 78–79.)

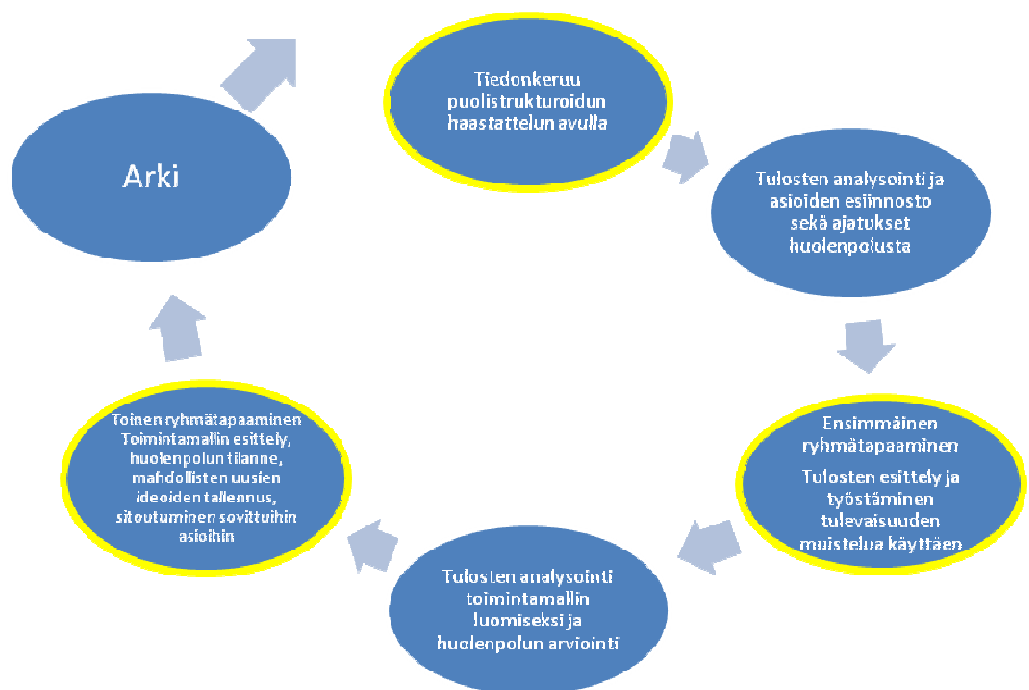

KUVIO 2. Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 79)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa edellä kuvatun mukainen sykli toteutuu kuviossa 2. kuvatulla tavalla siten, että arjen toiminnan kehittämisen tarpeesta saadaan lähtökohta kehittämiselle. Näin ollen hankkeen sykli alkaa toiminta-kohdasta. Arjen havainnot kerätään puolistrukturoitua haastattelumenetelmää käyttäen. Näin toteutuu syklin havainnointiosuus. Tulosten analysointi ja tulevaisuuden muistelu kuvaa syklin reflektointivaihetta, josta siirrytään suunnitteluvaiheen eli toimintamallin luomisen ja sovituihin asioihin sitoutumisen kautta toimintavaiheeseen, joka tässä hankkeessa kuvaa uuden toimintamallin viemistä käy-

tännön arkeen. Arjen toiminta johtaa jatkuvasti uusiin kehittämisideoihin. Myös Heikkinen, Rovio & Kiilakoski (2006, 80) tuovat esille, että kehittämishankkeet johtavat usein asioiden uuteen kehittelyyn. Toiminta ja ajattelu liittyvät toisiinsa peräkkäisinä suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin, reflektoinnin ja uudelleen suunnittelun kehinä, jolloin näin syntyneet useat peräkkäiset syklit muodostavat toimintatutkimuksen spiraalin.

Ennen hankkeen varsinaista käynnistymistä siitä kerrottiin päivähoitoväen palaverissa sekä moniammatillisessa työryhmässä syksyllä 2010, kun aihe oli varmistunut. Lisäksi hanke esiteltiin vielä erikseen terveyskeskuksen puolella lääkärille ja terveydenhoitajalle. Aihe otettiin joka yhteistyötaholla hyvillä mielin vastaan ja se koettiin tärkeänä ja ajankohtaisena.

KUVIO 3. Kehittämishanke syklinä

Kehittämishanke on kuvattu syklinä kuviossa 3, jossa hankkeeseen osallistuvien yhteistyötahojen osallistuminen näkyy keltaisena korostuksena. Aineistoa kerättiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen tiedonkeruu toteutettiin puolistrukturoidun

haastattelun avulla kesä-elokuun aikana 2011. Ennen ensimmäistä varsinaista haastattelua tehtiin koehaastattelu kesäkuun 2011 alussa lähikunnan päiväkodin johtajalle. Haastatteluun osallistujille laitettiin sähköpostia haastattelusta sekä kysymykset, joita haastattelutilanteessa tullaan käymään läpi (liite 1). Sähköpostissa pyydettiin osallistujia varaamaan itselleen sopiva haastattelu-aika ja miettimään myös itselle mieluisa paikka haastattelulle. Lähtötilannetta ja moniammatillisen yhteistyön tilaa kartoitettiin haastattelujen avulla. Siinä yhteydessä kartoitettiin ajatuksia ja kokemuksia myös huolenpolusta ja huolenportaista. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, jotka nauhoitettiin.

Haastattelutulosten analysointi toteutettiin elo-lokakuun aikana 2011. Haastattelut litteroitiin ja materiaalista nousseet asiat kirjattiin ylös. Ensimmäinen ryhmätapaaminen pidettiin lokakuussa 2011, jossa haastattelun tulokset esiteltiin ja käytiin keskustelua niistä. Ajatukset huolenpolun ja -portaiden tilasta tuotiin esille. Tämän jälkeen toteutettiin toinen tiedonkeruu sovellettua tulevaisuuden muistelu-menetelmää (liite 2) apuna käyttäen saman tapaamisen aikana.

Tulevaisuuden muistelumateriaalin purkaminen ja tulosten analysointi toimintamallin luomiseksi toteutettiin syksyn 2012 aikana. Aineiston pohjalta rakennettu toimintamalli esiteltiin toisessa ryhmätapaamisessa joulukuussa 2012. Osallistujien ideat ja ajatukset toimintamallista kirjattiin ylös ja niitä hyödynnettiin, kun toimintamallia rakennettiin lopulliseen muotoon. Varhaisen tuen käsikirja, joka syntyi hankkeen ohella, valmistui lopulliseen muotoonsa joulukuussa 2012. Se pitää sisällään myös päivitetyn version huolenpolusta ja -portaista.

Kehittämishanke saatiin päätökseen helmikuussa 2013 ja valmis toimintamalli otettiin käyttöön niin, että se käytiin läpi sekä päivähoiton sisällä että moniammatillisen työryhmän palaverissa.

5.2 Tiedonhankintamenetelmät

Tutkimuksellisen kehittämishankkeen aineiston keräämiseen käytettiin puolistrukturoitua haastattelua sekä sovellettua tulevaisuuden muistelu-menetelmää. Näiden tiedonkeruumenetelmien avulla saatiin osallistujien ajatukset esille asiasta ja päästiin kehittämään toimintamallia tilanteisiin, jossa tarvitaan yhteistyötä niin, että lapsen paras toteutuu.

Puolistrukturoidun haastattelun (liite 2) avulla kartoitettiin moniammatillisen yhteistyön nykytilaa, kehittämistarpeita ja yhteistyökysymyksiä. Lisäksi tarkasteltiin Hirvensalmen kunnassa työstetyn huolen polun ja huolenportaiden käyttökelpoisuutta, kuinka ne toimivat tällä hetkellä ja mitkä ovat niiden kehittämistarpeet. Oli tärkeää saada tietää, mikä käsitys kaikilla kehittämishankkeeseen osallistuvilla työntekijöillä oli sen hetkisen yhteistyön tilasta, huolen polusta sekä huolenportaista. Tein haastattelut 11 hankkeeseen osallistuvalla työntekijällä ja kahdelta sain vastaukset sähköisesti.

Hirsjärven & Hurmeen (2000, 41–43) mukaan suomen kielessä haastatteluksi nimitetään tiedonkeruuntapaa, jossa henkilöltä saadaan vastaus kysymykseen puhutussa muodossa, jolla selvitetään heidän mielipiteitään tutkimuksen kohteesta. Heidän mukaansa tutkimushaastattelut eroavat toisistaan lähinnä strukturointias-teen perusteella eli sen mukaan, missä määrin haastattelija jäsentää tilannetta ja kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu. Eskola & Suoranta (1998, 86) toteavatkin, että haastattelu on Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa. Hirsjärvi & Hurmeen (2000, 66) mielestä haastattelun tarkoituksena on kerätä sellainen aineisto, että sen pohjalta tutkittavasta ilmiöstä voidaan luotettavasti tehdä päätelmiä.

Tuomi & Sarajärven (2002, 75) mukaan haastattelussa on tärkeää saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta ja onkin perusteltua antaa haastattelukysymykset etukäteen tutustuttavaksi. Lähetin haastattelukysymykset haastateltaville toukokuussa 2011 ennen haastatteluja ja näin heillä jäi aikaa tutustua kysymyksiin

etukäteen. Sovin jokaisen kanssa erikseen heille parhaiten soveltuvan ajankohdan ja tilan haastattelulle.

Ennen varsinaisia haastatteluja, tein koehaastattelun naapurikunnan tutulle päiväkodin johtajalle. Koehaastattelun avulla halusin testata kysymysten toimivuutta. Koehaastattelun avulla tarkentui vielä muutama kohta ja olin valmis aloittamaan varsinaiset haastattelut.

Eskolan ja Suorannan (1998, 87) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa on kaikille samat kysymykset ja haastateltavat voivat vastata niihin omin sanoin. Vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Robsonin (1995) näkemyksen mukaisesti kysymykset on määritelty ennakolta ja haastattelija voi vaihtaa niiden sanamuotoa. Lisäksi hänen mukaansa puolistrukturoiduille menetelmille on ominaista, että jotkin haastattelunäkökohdista on lyöty lukkoon, mutta ei kaikki. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.) Tässä kehittämishankkeessa puolistrukturoidut haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Vilkka (2005, 101) tuo esille, että yksilöhaastattelu on tavanomainen tutkimushaastattelun muoto ja se soveltuu henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimiseen. Valitsin yksilöhaastattelut ensimmäiseksi tiedonkeruumenetelmäksi, koska uskoin sen avulla saavani haastateltavalta juuri hänen omia ajatuksiaan asiasta. Ajattelin, ettei hänen myöskään tarvitsisi jännittää vastustilanteessa muiden osallistujien läsnäoloa tai sitä, mitä kukin ajattelee, jos hän vastaa tietyllä tapaa. Uskoin myös, että saisin sellaista tietoa, mitä en ollut huomannut kysyä ja vielä eri näkökulmasta. Lisäksi ajattelin, että haastateltava voi kysyä ja tarkentaa, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Vastaavasti voisin myös itse pyytää haastateltavaa selventämään vastaustaan. Myös Tuomi & Sarajärvi (2002, 75) tuovat esille, että haastattelun etuna on joustavuus ja kysymyksiä voi toistaa, oikaista väärinkäsityksiä ja selventää ilmausten sanamuotoja.

Nauhoitin kaikki haastattelut, että pystyin palaamaan niihin analyysivaiheessa. Myös Hirsjärvi & Hurme (2000, 92) tuovat esille, että tallentamalla haastattelut ne saadaan sujumaan nopeasti ja ilman katkoja.

Toinen tiedonkeruuvaihe toteutettiin ryhmätilanteessa, jossa moniammatillisen yhteistyöryhmän jäsenet ennakoivat toivottua tilaa moniammatillisen yhteistyön osalta. Vastaajat saivat täytettäväkseen lomakkeen (liite 2), jonka avulla he ennakoivat tulevaisuutta vastaamalla sen kysymyksiin. Paikalla olivat kaikki lukuun ottamatta kahta, jotka vastasivat kysymyksiin sähköisesti. Ennen työhön ryhtymistä, käytiin lomakkeen kysymykset yhdessä läpi niin, että kaikki tiesivät, mitä piti tehdä. Aikaa vastausten kirjoittamiseen kului noin puoli tuntia.

Stakes ja Sosiaalikehitys Oy toteuttivat Palmuke-projektin (palvelurakenteen muutos ja henkilöstön kehittäminen), jossa tavoitteena oli kehittää voimavarakeskeisiä menetelmiä, verkostosuuntautunutta työtettä sekä ylisektorisia palvelurakenteita. Stakesin Palmuke-projektissa kokemukset osoittivat, että pyytämällä osallistujat pohtimaan ääneen kysymyksiä ”Mistä olit huolissasi vuosi sitten?” ja ”Mikä vähensi huoliasi?”, saatiin uteliaisuutta lisättyä verkoston ihmisiin, ideoihin ja toimintoihin. Tätä menetelmää Palmuke-projektissa ruvettiin kutsumaan tulevaisuuden muisteluksi. (Arnkil, Erikssons & Arnkil 2000, 5, 139.)

Ennakointidialogi, tulevaisuuden muistelu on asiakaslähtöinen, dialogin avulla ratkaisuja etsivä ja menneisyyden sijasta tulevaisuuteen suuntautuva erilaisten verkostojen yhteistyöpalaveri. Vuoropuhelu, kuuntelun ja puhumisen erottaminen on keskeistä ennakointidialogeissa. Työmenetelmänä se tarkoittaa tasavertaista vuoropuhelua, jossa kaikki saavat puhua ja tulla kuulluksi ja jokainen osallistuja puhuu vain omasta puolestaan ja omista toimintamahdollisuuksistaan. Ennakointidialogeja voidaan käyttää suunnittelun välineenä ehkäisevässä työssä, erilaisessa hallinnollisessa tai strategisessa suunnittelussa, kehittämishankkeiden suunnittelussa ja yhteisöjen kehittämisessä. Stakesin kouluttamat verkkokonsultit vetävät ennakointidialogeja. (Kokko & Koskimies 2007, 15–16.) Tässä kehittämishankkeessa ei käytetty ulkopuolista verkkokonsulttia vaan kokoonnuttiin yllä esitetyn mukaisella moniammatillisella työryhmällä. Jokainen osallistuja vastasi itsenäisesti lomakkeen kysymyksiin, jotka saatiin varsinaisesta tulevaisuuden muistelu-menetelmästä ja näin ollen tulevaisuuden muistelu-menetelmälle tyypillinen vuoropuhelu jäi tässä tiedonkeruussa toteuttamatta. Valitsin sovelletun tulevaisuuden muistelu-menetelmän toiseksi tiedonkeruumenetelmäksi sen tulevaisuuteen suun-

taumisen vuoksi. Lisäksi katsoin, että käyttämäni menetelmä tukee työntekijän sitoutumista kehittämishankkeeseen, koska hän joutuu pohtimaan omaa panostansa siihen.

5.3 Aineiston analyysi

Aineistosta piti löytää vastauksia siihen, minkälaisena päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön työntekijät kokevat tämän hetkisen yhteistyön ja mitä kehittämisen tarpeita he nostavat esille yhteistyössä. Etsittiin myös vastauksia huolenpolun ja –portaiden nykytilasta ja niiden kehittämistarpeista. Lisäksi etsittiin vastauksia, joiden pohjalta saadaan luotua toimintamalli tilanteisiin, jossa lapsen tilanne vaatii yhteistyötä.

Kun tutkimusaineisto on kerätty, se pitää muuttaa muotoon, jossa sitä voidaan tutkia ja haastatteluaineiston kohdalla tämä tarkoittaa nauhoitusten muuttamista tekstimuotoon eli litteroimista. Litteroinnin tulee vastata haastateltavien suullisia lausumia ja merkityksiä, joita haastateltavat ovat asioille antaneet. (Vilkkä 2005, 115–116.) Vilkkä & Airaksinen (2003, 63–64) toteavat, että toiminnallisissa opinäytetöissä riittää usein niin sanottu suuntaa antava tieto ja tästä syystä myös litteroinnin ei tarvitse olla yhtä täsmällistä ja järjestelmällistä kuin tutkimuksellisissa opinäytetöissä. Litteroin haastateltavien puheet sanatarkasti siten, että sain kaiken tärkeän ja oleellisen tiedon esiin jättäen asiaan liittymättömät kommentit kirjaimatta.

Eskola & Suorannan (1998, 175–179) mukaan käytännöllisten ongelmien ratkaisemisessa on suositeltavaa käyttää analysointitapana teemoittelua, jonka avulla käytännöllisen tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa voi helposti poimia tarinoista. Tutkimusongelmaa valaisevia teemoja voi nostaa esiin tutkimusaineistosta. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95). Teemoittelussa analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta esiin nousevia piirteitä, jotka löytyvät useamman haastateltavan vastauksista. Aineistosta saattaa nousta esille muita teemoja lähtöteemojen lisäksi. (Hirsjärvi &

Hurme 2001, 173.) Luin aineistoa läpi useaan kertaan ja päädyin kysymysteni pohjana oleviin neljään teemaan, minkä lisäksi aineistosta nousi vielä esiin kehittämishankkeeni kannalta merkityksellinen teema. Eskola & Vastamäki (2007, 42) toteavat, että aineiston koodaaminen erityisillä koodimerkeillä auttaa aineiston työstämistä eteenpäin. Alleviivasin aineistosta värikynillä samaa teemaa tukevat vastaukset samalla värillä ja kokosin ne teemojen alle.

Kehittämishankkeeni kannalta olennaisimmiksi teemoiksi nousivat seuraavat puolistrukturoidun haastattelukysymysteni pohjana olleet teemat: Työntekijöiden kokemukset tämänhetkisestä moniammatillisesta yhteistyöstä, kehittämistarpeet moniammatillisessa yhteistyössä, ajatuksia huolenpolusta ja – portaista sekä vanhempien ja lasten hyöty hankkeesta. Tämän viimeksi mainitun teeman halusin nostaa esille siitä syystä, että kehittämishankkeeni kannalta tärkeä tekijä oli hyvinvoiva lapsi. Lasten ja vanhempien ääni ei tässä hankkeessa kuitenkaan päässyt esille, koska halusin paneutua työntekijöiden yhteistyön kehittämiseen. Aineistosta sain esille työntekijöiden käsityksen siitä, millä tavoin lapset ja perheet hyötyivät hankkeesta. Edellä mainittujen teemojen lisäksi aineistosta nousi vahvasti esille uutena teemana se, mikä on tärkeää hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa.

Haastattelujen jälkeen toteutetussa sovelletussa tulevaisuuden muistelussa mietitiin, kuinka asiat ovat vuoden päästä, kun moniammatillinen yhteistyö toimii hyvin päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Käsittelin aineistoa tulevaisuuden muistelussa tarkasteltujen kysymysten avulla, koska ne olivat mielestäni selkeitä kokonaisuuksia. Tulevaisuuden muistelun avulla saatiin työntekijät ideoimaan yhteistyön toivottua tilaa, kun kaikki sujuu toivotulla tavalla.

Aineistoni analysoinnin jälkeen minulla oli tarvittavat asiat toimintamallin luomiseksi. Lisäksi sain aineistosta selvyyttä huolenpolun ja – portaiden tämän hetken tilanteesta ja kehittämistarpeista.

6 TULOKSET

Tässä kappaleessa tuon esiin puolistrukturoidun haastattelun tuloksia teemoittain tarkasteltuna. Tämän jälkeen käyn läpi sovelletun tulevaisuuden muistelun tulokset. Näiden jälkeen teen yhteenvetoa tuloksista ja esittelen aineiston pohjalta tehdyn toimintamallin, jonka vien toiseen ryhmätapaamiseen työntekijöille kommentoitavaksi ja täydennettäväksi. Olen lisännyt käsiteltävän asian kohdalle työntekijöiden vastauksia elävöittämään tekstiä ja nämä on kirjattu kursivoidulla fontilla.

Puolistrukturoidusta haastattelusta kävin läpi seuraavat teemat:

- Työntekijöiden kokemukset tämänhetkisestä moniammatillisesta yhteistyöstä
- Kehittämisen tarpeet moniammatillisessa yhteistyössä
- Ajatukset huolenpolusta ja huolenportaista
- Vanhempien hyöty hankkeesta
- Tärkeää hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa

Tulevaisuuden muistelun dokumentointi:

- Toivottu tulevaisuus moniammatillisessa yhteistyössä
- Oma panos myönteisessä kehityksessä ja tuen merkitys
- Huolenaiheet moniammatillisessa yhteistyössä ja ratkaisut niihin

6.1 Puolistrukturoidun haastattelun tulokset

Seuraavaksi esittelen tarkemmin edellä mainittujen teemojen mukaisesti puolistrukturoidun haastattelun tuloksia.

6.1.1 Työntekijöiden kokemukset tämänhetkisestä moniammatillisesta yhteistyöstä

Yhteistyö koettiin päällisin puolin toimivana vastaajien kesken. Neuvolan ja sosiaalitoimen työntekijät nostivat esiin, että yhteyden saa toiseen työntekijään nope-

asti. Esille nousi myös se, että yhteinen näkemys on löytynyt tilanteisiin, vaikka ihmiset tulevat eri ammattikunnista.

Vastaavasti päivähoidon työntekijöiden vastauksissa mainittiin 4- ja 5-vuotislomakkeet. Perheen, päivähoidon ja neuvolan välillä käytössä olevat 4- ja 5-vuotislomakkeet koettiin hyvänä yhteistyön muotona. Esille vastauksissa nousi, että niiden palautuminen neuvolasta päivähoitopaikkoihin koettiin olevan hidasta. Tässä yhteydessä muutamassa vastauksessa mainittiin, että toivottavaa olisi, jos lomakkeet kiertäisivät kaikkien kolmen yhteistyötahon välillä tilanteissa, joissa yhteistyötä jo tehdään.

Salassapitovelvollisuus mietitytti vastaajia. Sen koettiin rajoittavan tiedon saantia ja vaikeuttaa näin asioiden käsittelyä. Tämä asia koettiin hankalana niin päivähoidon, neuvolan kuin sosiaalitoimenkin kohdalla. Nähtiin kuitenkin tärkeänä, että jokaisen tahon tulisi saada tarvittava tieto asiaan.

”Lainsäädännön tulkinnat voi olla erilaisia koskien nyt esimerkiksi tietojen luovuttamista, tietojen pyytämistä, salassapitoa mitä voi kertoa ja mitä ei voi kertoa.”

”Voimassa olevat salassapitokäytännöt pitävät toiminnot suht erillään toisistaan.”

”Tiedonkulkua pitää lisätä. Juuri tiedonkulku on tärkeää työntekijöiden välillä.”

Muutama päivähoidon työntekijä oli ollut mukana alkupalaverissa, joka oli järjestetty ennen lapsen päivähoidon aloitusta tilanteessa, jossa lapsi tuli päivähoitoon neuvolan tai sosiaalitoimen kautta. Työntekijät kokivat tällaisen alkupalaverin hyvänä käytäntönä. Vastaavasti joissakin vastauksissa tuotiin esille tällaisen alkupalaverin puute, mikä koettiin huonona asiana.

”Ihan yleisesti ottaen on hyvä, että paikalla on useampi taho liittyen perheeseen ja jokaisella oman alansa osaaminen. Näin tulee sitä tietotaitoa monelta osa-alueelta. Vanhemmat ovat mukana kuulemassa ja osallistumassa.”

”Minusta toimivaa oli juuri se alkupalaveri, jossa käydään yhteisesti läpi, mikä tilanne on. Näen, että ilman tuollaista palaveria on jotenkin yksinään.”

Yhteistyöryhmää kaivattiin takaisin useassa vastauksessa. Ne, jotka olivat olleet mukana vuosia sitten olleessa hoitopolkutyöryhmässä, kaipasivat sitä takaisin. Muidenkin vastauksissa tuli esille yhteisten palavereiden puute. Edellä mainitussa hoitopolkutyöryhmässä olivat mukana perusturvajohtaja, sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä, neuvolan terveydenhoitaja, päivähoidon ohjaaja, edustajat perhepäivähoidosta, päiväkodista ja ryhmiksestä.

Työntekijöiden vaihtuminen koettiin yhteistyötä hankaloittavana asiana ja nyt on paljon vaihtuvuutta ollut varsinkin perhetyöntekijän kohdalla. Esille nousi kuitenkin se, että vaikka vaihtuvuutta on ollut, perhetyön esite on päivitetty säännöllisesti ja laitettu jakoon joka taholle.

Yhteisen ajan löytyminen nousi varsinkin neuvolan ja sosiaalitoimen vastauksista esille. Ajan puute ja kiire vaikeuttaa asioihin paneutumista.

”Aikakysymys on nykyaikana aina se yksi asia. Sitä toivoisi, että saisi paneutua niihin asioihin ja sen yhteistyön kehittämiseenkin näin ollen.”

6.1.2 Kehittämisen tarpeet moniammatillisessa yhteistyössä

Yhteisten palavereiden merkitys nousi vahvasti esille tässä kohdin. Työntekijät, joilla oli ollut aiempaa omakohtaista kokemusta hoitopolkutyöryhmässä toimimisesta, halusivat sen kaltaisia yhteistyöpalavereita takaisin ja muut työntekijät näkivät yhteiset palaverit muuten tärkeiksi. Ne nähtiin hyvänä väylänä mielipiteiden vaihdolle ja keskustelulle. Palavereiden säännöllisyys nostettiin myös tärkeälle sijalle. Tätä kautta syntyisi tiivis yhteistyö, mitä pidettiin myös tärkeänä hyvän moniammatillisen yhteistyön syntymiselle. Tiiviin yhteistyön kautta nähtiin työntekijöiden myös tutustuvan paremmin toisiinsa ja tämän tuttuuden nähtiin helpottavan yhteydenottoa puolin ja toisin. Yhteiset palaverit nähtiin tärkeänä myös yhteisten

pelisääntöjen määrittämiselle. Tällöin sovitaan yhdessä selkeät toimintaperiaatteet ja jokainen tietää, kuinka toimitaan minkäkin laisissa tilanteissa. Pelisääntöjä myös päivitetään säännöllisesti. Myös useassa vastauksessa esille nousseet salassapitovelvollisuuden liittyvät asiat saataisiin yhteisissä palavereissa keskusteltua. Lainsäädännön tulkinnat voivat olla erilaisia ja keskustellen sovitaan mitä tietoja vaihdetaan ja millä tavalla. Näin löydetään yhteinen näkemys tähänkin asiaan.

”Oli hyvä kun me tavattiin, sosiaalitoimi, päivähoito ja neuvola ja pidettiin niitä yhteisiä palaverieita. Se oli tosi hyvä juttu silloin ja nyt niitä ei ole ollut.”

”Tavataan riittävän usein ja pidetään yhteisiä palaverieja, kokoontumisia, millä nimellä ne sitten onkin. Sitä niin helposti eriytyy siihen omaansa siis ilman näitä yhteisiä säännöllisiä palaverieja. Täytyy olla jatkuvuutta, että on sovittu näitä yhteisiä tapaamisia.”

”Salassapitoon liittyvissä asioissa olisi oltava ne yhteiset pelisäännöt olemassa, että me tiedetään, mitä lainsäädäntö sanoo, mitä tietoja saa kertoa ja mitä ei. Tällaiset pelisääntöasiat olisi meille kaikille varmaan hyvä olla tiedossa ja näin parantaisi työskentelyä.”

Tiedonkulku ja tiedonsaanti muilta yhteistyötahoilta nähtiin kehittämisen paikkana. Muutama vastaaja koki, ettei ole saanut tarpeeksi tietoja käsillä olevasta asiasta ja se on vaikeuttanut työskentelyä. Tähän haluttiin parannusta. Tämä liittyy yllä mainittuun salassapitoasiaan ja sen toivotaan helpottuvan yhteisten keskustelujen kautta.

”Sitten on myös se tiedonkulku ja vaatimukset. Meiltä päivähoidosta vaaditaan tietoa esimerkiksi sosiaalitoimen puolelle, mutta heiltä päin emme saa tietoa. Minusta olisi tärkeää, että saisimme taustat tietoon ainakin jollain tapaa ja tiedettäisiin, miksi tämä asia menee näin ja miksi niitä päätöksiä tehdään.”

”Tiedonkulku on kaksipiippuinen juttu kun miettii näitä vaihtoluoasioita. Mutta jos se tieto ei saavuta kaikkia esimerkiksi jos tieto on sosiaalitoimistossa, mutta ei tule päivähoitoon ja me tehdään kuitenkin työtä sen perheen ja lapsen kanssa.”

”Meillä kaikilla on salassapitovelvollisuus ja olisi tärkeää, ettei jäädä sen taakse.”

”Ainut, mikä minua joskus mietityttää on se vaihtolovelvollisuus eli millä kohdin voin puhua nimillä ja millä kohdin en.”

Kun lapsi tulee päivähoitoon neuvolan tai sosiaalitoimen kautta, esille nousi alkupalaverin merkitys. Asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä ja paikalla ovat kaikki tarvittavat tahot myös vanhemmat. Tarvittavista asioista sovitaan ja ne kirjataan, jolloin ne ovat kaikkien osapuolten tiedossa. Lisäksi esille nousivat seurantalaverit, joita olisi hyvä pitää jonkin ajanjakson jälkeen yllä mainitusta palaverista. Katsotaan, kuinka toiminta on lähtenyt käyntiin ja kaikki osapuolet ovat paikalla. Asioita voidaan tarkistaa ja mikäli jotain hankaluutta/vaikeutta on tullut, niistä puhutaan ja asiat sovitaan.

Todettiin 4- ja 5-vuotislomakkeiden olevan hyvä yhteistyömuoto kodin, päivähoiton ja neuvolan välillä, mutta lomakkeiden jouheva palautuminen neuvolasta takaisin päivähoitoon nähtiin kehittämisen paikkana. Esille nousi myös, voisiko lomakkeet kiertää sosiaalitoimen puolella tilanteissa, joissa lapsen asioissa tehdään yhteistyötä myös heidän kanssaan. Lisäksi mainittiin, että olisi hyvä käydä lapsen vasuvastaavan ja neuvolan työntekijän välinen palautekeskustelu lomakkeiden pohjalta, jolloin keskustelu olisi työntekijöiden välinen ja asiat tulisivat asioina esille oikealla tavalla, eikä työntekijän tarvitse olla hienotunteinen.

”Siinä on vähän sellainen painolasti kun ajattelee, ettei saisi ilman vanhempia tehdä yhteistyötä ja kuitenkin siihen jonkinlainen tarve on. Kyllä kuitenkin jotain ajatuksia on, mitä ei voi samalla tavalla sanoa kun on vanhemmat mukana. Ammatti-ihmiset ymmärtävät asiat sieltä ammattivinkkelistä ja ajattelevat hieman eri tavalla asiat, mitä vanhemmat sen kokevat. Sen ei tarvitse olla minkään varsinaisen asian salaamista vanhemmilta, mutta keskustelu voidaan käydä erityyppisesti. En tiedä, onko tämä edes mahdollista nykylakien puitteissa?”

Kehittämisen kohteeksi mainittiin koko väen yhteiset koulutukset, kehittämispäivät sekä vanhemmille järjestettävät yhteiset tilaisuudet esimerkiksi päivähoiton vanhempainillat, joissa kerrotaan päivähoiton, neuvolan ja sosiaalitoimen yhteistyöstä.

”Olisi yhteisiä tapahtumia, missä tuodaan esille päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen yhteistyötä. Vanhemmat saisivat näistä tietoa ja olisi helppompaa hakea itse apua ja prosessi lapsen huolen kohdalla saattaisi alkaa vähän nopeammin.”

Aikakysymys nousi myös vastauksista esille. Asioille pitäisi löytyä aikaa, mutta kuinka se otetaan huomioon, on vaikea asia.

6.1.3 Ajatukset huolenpolusta ja huolenportaista

Tässä kohdin vastaukset jakautuivat niin, että päivähoidon työntekijät kommentoivat enemmän päivähoidon työntekijöiden huolenportaat-ohjeistusta ja muut tahot huolenpolkukaaviota. Päivähoidon työntekijät kokivat, että työntekijöiden huolenportaat-ohjeistus on hyvä ja auttaa jäsentämään työntekijän omaa huolta. Huolenpolkukaavion todettiin olevan selkeä. Neuvolan ja sosiaalitoimen työntekijät eivät olleet tutustuneet haastattelukysymysten mukana tulleeseen päivähoidon työntekijöiden huolenportaat-ohjeistukseen, jossa huolet on aukaistu ja johon on liitetty toimintakäytännöt kunkin huolen kohdalle. Huolenpolun kaavion he kokivat olleen selkeän.

Kehittämisen kohdiksi työntekijöiden huolenportaiden ohjeistuksen kohdalla mainittiin sen päivittämisen tarve. Sinne toivottiin yhteistyötahojen puhelinnumeroita, lastensuojeluilmoituksen kohdalle lisää ohjeistusta ja yleisiä päivityksiä tietoihin. Huolenpolun kaavioon haluttiin lisätä ohjeistuksena, että havainnot on hyvä kirjata ylös ja näin eivät ole vain oman muistin varassa.

”Tuohon huoli lapsesta, niin sen jälkeen, että muista kirjata ylös ja pistää muistiin havainnot ja milloin havainnut. Kun tulee keskustelua ja asioita vietään eteenpäin, niin asiat ovat oikeasti muistissa.”

6.1.4 Vanhempien ja lasten hyöty hankkeesta

Vastauksista nousi esille selkeästi se, että kun meillä on selkeät, yhdenmukaiset toimintatavat, joihin kaikki tahot sitoutuvat, lapset ja perheet saavat parempaa ja laadukkaampaa palvelua. Kun jokaisen yhteistyötahon tieto-taito ja osaaminen yh-

distetään, saa perhe monipuolista tietoa ja lisää heidän jaksamista. Vanhemmat huomaavat, että on monta tahoja, jotka tekevät työtä heidän lastensa parhaaksi.

”Kun yhteistyö eri tahojen välillä tiivistyy, niin perheet saavat enempi tukea joka puolelta ja tulee se tunne, että meistä välitetään.”

”Jos on toimiva tiimi yhteistyötahojen kesken, vanhemmat saavat varmasti nopeammin apua ja tukea. Pystytään sitten joustavasti ohjaamaan heitä eteenpäin. Kyllähän perhe sitten paremmin voi kun huomaa, ettei tarvitse asioita yksin pätkäillä.”

”Voidaan tukea vanhemmuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Sehän sitten sitä kautta turvaa sitä lasten hyvinvointia ja kehitystä. Sillä on minusta kokonaisvaltainen vaikutus.”

Kun tiivistetään yhteistyötä, esimerkiksi pitämällä yhteisiä vanhempainiltoja, eri yhteistyötahot tulevat vanhemmille tutuiksi, mikä helpottaa mahdollisesti tarvittavia yhteydenottoja eri työntekijöihin. Tiedonkulku nousi myös vastauksista esille. Kun on selkeät, yhteiset ja yhteisesti läpikäytyt toimintatavat, viesti on perheille aina sama ja he tietävät, kuinka meidän kunnassa asiat hoituvat. Tieto kulkee luvan kanssa taholta toiselle, eikä vanhempien tarvitse kertoa tilannetta aina alusta saakka uudelle ihmiselle.

”Kun me ollaan yhteisesti sovittu yhteisissä palaverieissa perheiden kanssa, kuinka toimitaan, kaikki tietää miten toimitaan, eikä vanhemmille jää epämääräinen kuva, että mitäs tässä nyt tapahtuikaan. Selkeyttähän tästä pitäisi tulla perheille näkymään. Missä pisteessä vanhemmat asioivatkin, viesti on aina samanlainen, että meidän kunnassa toimitaan tällä ja tällä tavalla. Selkeyttä, yhtenäisyyttä ja parempaa palvelua, laatua.”

6.1.5 Hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisen piirteet

Aineistosta nousi esille selkeästi, mitä haastateltavat pitivät tärkeänä hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa. Mainitut asiat olivat osittain samoja, jotka olivat tulleet esille jo aiempien teemojen yhteydessä.

Luottamus ja avoimuus mainittiin useissa vastauksissa. Toisten työn kunnioitta-

minen ja sitä kautta eri toimijoiden työn ja osaamisen arvostus koettiin tärkeänä. Esille nousi useasti ajatus, että jokainen on oman alansa asiantuntija ja hänen on tärkeä tuoda oma osaamisensa ja mielipiteensä yhteiseen keskusteluun. Myös toisen työn tuntemus mainittiin tärkeänä tekijänä.

”Keskinäinen yhteinen näkemys ja luottamus työntekijöiden ja eri ammattiryhmien välillä on edellytys toimivalle moniammatilliselle yhteistyölle. Arvostetaan sitä toisen osaamista ja näkökulmaa siinä työssä.”

”Ensimmäisenä minulle tuli mieleen se ehdoton luottamuksellisuus eri osapuolten välillä. Sitä kautta myös jokaisen eri toimijan työn arvostus eli jokainen me ollaan tavallaan tärkeitä siinä omassa kohdassaan. Se olisi tärkeää, että jokainen tietää, mitä jokainen tahollansa tekee.”

Yhdessä suunnitteleminen ja selkeiden mallien ja toimintaperiaatteiden tekeminen tilanteisiin nähtiin tärkeänä. Sen nähtiin helpottavan asioihin sitoutumista ja sitä, että kukin tietää, kuinka tilanteissa toimitaan. Esille nousi myös, että yhteistyöryhmän koollekutsumisesta tulisi selkeästi sopia.

Tärkeänä koettiin myös, että asioista pitää pystyä puhumaan niiden oikeilla nimillä ja asiat kerrotaan, niin kuin ne ovat. Työntekijöiden keskinäisen tuttuuden merkitystä korostettiin hyvän yhteistyön onnistumiseksi. Kun työntekijät ovat tuttuja, on yhteydenotto ja asioiden puheeksiottaminen helpompaa. Salassapitoasioiden taakse ei tulisi jäädä. Niistä pitää keskustella yhteisissä tapaamisissa ja niihin pitää luoda selkeät yhteiset pelisäännöt ottaen huomioon asiaan liittyvät lait. Tiedonkulun toimivuus työntekijöiden välillä nähtiin tärkeänä.

Säännöllisten yhteisten palavereiden merkitystä korostettiin voimakkaasti. Kun tapaamiset ovat säännöllisiä, yhteistyöryhmän jäsenet tulevat paremmin tutuiksi ja jokainen uskaltaa sanoa mielipiteensä. Työntekijöiden tuttuuden koettiin auttavan silloin, kun eteen tulee vaikeita asioita. Lisäksi vastauksissa todettiin, että yhteistyön tulisi olla suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä kohdistua yhteiseen tavoitteeseen eli lapsen parhaan toteutumiseen. Lisäksi toivottiin selkeitä malleja ja toimintaperiaatteita yhteistyöhön. Näitä teemoja tulisi käsitellä yhteisissä palave-

reissa säännöllisesti.

”Voisi olla yhteisiä palavereja, joissa palautetaan tämän yhteistyön tärkeys mieliin ja katotaan ne toimintamallit. Kun silmästä silmään näkee saman pöydän ääressä ne tahot, ketkä yhdessä toimii, niin varmaan on helppompaa tehdä yhteistyötä.”

”Mahdollisuuksia ja tilaisuuksia tavata eri toimijoita yhdessä.”

”Ehkä vielä sellainen tavoitteellisuus eli, että yhteistyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja sitä välillä mietitään ja pohditaan, miksi tehdään yhteistyötä ja mihin suuntaan mennään.”

”Että olisi selkeät mallit, toimintaperiaatteet kuinka toimitaan ja nämä olisivat kaikkien tiedossa. Sitten toimitaan lapsen ja perheen parhaaksi. Meillä on yhteinen käsitys, että toimitaan lapsen parhaaksi yhdessä.”

6.2 Tulevaisuuden muistelun tulokset

Tulevaisuuden muistelu-menetelmässä on kyse tulevaisuuden ennakoinnista. Osallistujat saavat miettiä, kuinka asiat heidän mielestään olisivat, jos kaikki sujuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Kyse ei ole nykytilasta vaan toivotusta tilanteesta. Tässä kehittämishankkeessa tulevaisuuden muistelu-menetelmää ei toteutettu sen perinteisellä tavalla vaan sovellettiin sitä käyttäen varsinaisen menetelmän kysymyksiä, joihin jokainen vastasi itsenäisesti.

6.2.1 Toivottu tulevaisuus moniammatillisessa yhteistyössä

Esille nousi, että yhteistyö päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön välillä on joustavaa ja sujuvaa. Huolet tulevat jo varhaisessa vaiheessa esille. Lähinnä päivähoidon vastauksista nousi esille, että on helppo ottaa yhteyttä eri yhteistyötahoihin ja myös tieto kulkee hyvin tahojen välillä. Lisäksi esille tuotiin, että lasten 4- ja 5-vuotislomakkeet palautuvat päivähoitopaikkoihin ajallaan.

”Asiat ovat hyvin. Saan apua tarvittaessa kaikilta tahoilta. Onnistuneen yhteistyön myötä kynnyksellä on madaltanut. Henkilöstössä ei ole tapahtunut jatkuvaa vaihtumista, mikä on osaltaan helpottanut yhteistyötä. 4- ja 5-vuotislomakkeet toimivat ja helpottavat omaa työtäni. Tiedonkulku toimii.”

”Toimiva yhteistyö näkyy työssäni tiiviinä yhteistyönä kaikkien tiimillisten kanssa. Asioista puhuminen on avointa työntekijöiden välillä ja roolit ovat selkeät siitä, keneen ottaa yhteyttä kun ei itse osaa edetä. Asioista keskustellaan ajoissa, eikä niillä rasiteta itseä liikaa. Lisäksi asioihin puututaan ajoissa, eikä pyritä vain sinnittelemään eteenpäin.”

Vastauksissa mainittiin, että säännölliset yhteispalaverit eri toimijoiden välillä toimivat, samoin alkupalaverit lapsen aloittaessa päivähoito sosiaalitoimen tukitoimena. Perhetyöntekijän käynnit päivähoitopaikoissa nähtiin tärkeänä samoin kuin vauvaryhmän jatkuminen. On luotu yhteiset ja toimivat pelisäännöt, joista kaikki pitävät kiinni. Esille nousi myös, että perheiden kannalta tiivis ja hyvä yhteistyö toimijoiden välillä lisää perheiden luottamusta siihen, että kaikki toiminta tähtää heidän parhaakseen. Myös eri toimijoiden yhteinen tavoite ja tietoisuus siitä luo luottamuksen pohjan perheille. Salassapitoasiat ovat ajan tasalla ja niistä on keskusteltu yhteisesti.

”Tiedän, kuinka toimin jos tulee perheen tai lapsen asioissa ongelmia. Voin luottaa samoin kuin perheet, että salassapitoasiat ovat ajan tasalla. Oikeat tahot saavat juuri sen tiedon, mitä heidän tarvitsee.”

”Tiedonsiirron jouhevuuden takia asiakas ei turhaudu omien asioiden jatkuvaan vatvomiseen.”

6.2.2 Oma panos myönteisessä kehityksessä ja tuen merkitys

Näissä vastauksissa näkyi vahva halu ja sitoutuminen yhteiseen tekemiseen ja kehittämiseen. Mukanaolo huolenportaiden päivityksessä ja toimivan moniammatillisen toimintamallin luomisessa mainittiin vastauksissa. Säännöllisten palaverien merkitys yhteisten asioiden pohtimisessa ja niiden eteenpäin viemisessä nousi myös esille useassa vastauksessa. Lisäksi mainittiin, kun säännöllisten palaverien

den avulla ollaan tultu tutuiksi, rohkeutta on tullut lisää kysyä asioita ja ottaa huolia puheeksi. Oman osaamisen päivittämisen merkitys nostettiin myös esille.

Oman työyhteisön ja esimiehen tuki koettiin tärkeiksi. Moniammatillisen yhteistyöryhmän kautta saatiin tukea säännöllisten palavereiden muodossa. Työryhmän työntekijöiden yhteinen päämäärä ja usko yhteistyön toimivuuteen loi uskoa myös yksittäiseen työntekijään. Myös työryhmän jäsenten tuttuuden mainittiin madaltavan asioiden esille oton kynnystä. Yhdessä sovittujen asioiden seurannan merkitys tuotiin tässä kohdin esille. Kouluttautumismahdollisuudet koettiin myös tärkeinä.

6.2.3 Huolenaiheet moniammatillisessa yhteistyössä ja ratkaisut niihin

Huolenaiheina mainittiin tiedonkulku eri yhteistyötahojen välillä, kuten myös se, että koettiin, ettei eri toimijoiden välinen luottamus ollut vahvaa. Samoin tässä kohdin esille nousi yhteisten palavereiden puuttuminen tai niiden vähyys. 4- ja 5-vuotislomakkeiden hidas palautuminen neuvolasta huoletti lähinnä päivähoidon vastaajia. Tilanteissa, jossa lapsi tuli päivähoitoon sosiaalitoimen kautta nähtiin alkupalaverin puuttuminen huolenaiheeksi. Henkilöiden suuri vaihtuvuus ja yhteisen ajan löytyminen nousivat myös esille tässä kohdin.

Yhteiset säännölliset palaverit ja kokoontumiset nähtiin tärkeänä tekijänä huolenaiheiden vähenemiseen. Esille tuotiin, että niissä pystytään keskustelemaan asioita läpi. Samoin palaverit auttavat asioiden tiedottamiseen ja päivittämiseen. Osa vastaajista puhui entisestä hoitopolkutyöryhmästä ja osa yhteisistä palavereista ja näin ollen asia on hieman vielä auki, minkälaista kokoonpanoa haetaan.

Huolenportaiden päivityksen nähtiin myös vähentävän huolen tunnetta. Esille nousi yhteisten koulutusten merkitys ja asioista tiedottamiseen panostaminen. Aikakäytöksen kohdalla muutamassa vastauksessa tuli esille, että aikaa löytyi kun sitä järjestettiin.

6.3 Yhteenveto tuloksista suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli moniammatillisen yhteistyön kehittäminen lapsen parhaaksi päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Tavoitteena oli luoda toimiva moniammatillinen toimintamalli tilanteisiin, jossa lapsen asiat vaativat yhteistyötä. Lisäksi tavoitteena oli tarkistaa huolenpolun ja huolenportaiden tilanne, kuinka ne toimivat tällä hetkellä ja mitkä ovat niiden kehittämistarpeet.

Molempien aineistonkeruumenetelmien avulla saatiin hyvin samankaltaisia tuloksia. Periaatteessa vastaajat kokivat, että yhteistyö toimi päällisin puolin hyvin, mutta kehittämisen paikkojakin nousi esille. Yhteisten palavereiden tarve nähtiin hyvin tärkeänä yhteistyön kehittämisen kannalta ja tämä nousikin useasti esille vastauksissa. Kehittäminen ja hyvän moniammatillisen työskentelyn toteuttaminen vaativat säännöllisiä tapaamisia yhteistyötahojen kesken ja hyvää vuorovaikutuksellista dialogia. Näin työstä tulee tavoitteellisempaa, asiat saadaan keskusteltua auki ja toimijat tulevat tutuiksi keskenään, joka taas helpottaa yhteydenottoja kun tilanne niin vaatii. Hyvän moniammatillisen yhteistyön avulla hyvinvoivan lapsen tavoite saadaan mahdollisuuksien mukaan paremmin toteutettua. Tämä työ vaatii tietoista pyrkimystä vuorovaikutukseen, mikä auttaa kehittämään moniammatillista yhteistyötä parempaan suuntaan. Kontiokin (2010, 6) totesi artikkelissaan, että moniammatillisen yhteistyön aikaansaamiseksi tarvitaan tietoista pyrkimystä vuorovaikutukseen, jossa tiedon ja eri näkökulmien yhteen saattaminen mahdollistuu.

Vaikka lapsen ja perheen ääni jäi tästä hankkeesta puuttumaan, työntekijöiden käsitysten mukaan yhteistyötä tiivistämällä ja luomalla selkeät, yhdenmukaiset kaikkia sitouttavat toimintatavat, lapset ja perheet saavat laadukasta palvelua. Lisäksi vanhemmille välittyy tunne, että heistä ja heidän lapsista välitetään ja on olemassa monta tahoja, jotka työskentelevät heidän ja lastensa parhaaksi.

Tuloksista ei pystynyt päättämään, minkälainen toivottu yhteistyöryhmä on kokoonpanoltaan eli ketkä toimijat siihen osallistuvat. Osa vastaajista kaipasi aiemmin kokoontunutta hoitopolkutyöryhmää ja osa vastaajista tarkoitti yhteistyöryh-

mällä nykyistä Taaperoryhmää. Osa ei ehkä kumpaakaan. Toisessa ryhmätapaamisessa joulukuussa 2012 tämä kysymys oli yhtenä illan aiheena ja tavoitteenani oli saada moniammatillisen työryhmämme yhteinen näkemys asiaan.

Salassapitoon liittyvät asiat nousivat vastauksissa esille useaan otteeseen. Niiden koettiin rajoittavan tiedonsaantia ja vaikeuttavan asioiden käsittelyä. Salassapitoasiat vaativat yhteistä keskustelua ja niiden avulla työntekijöille toivottiin muodostuvan yhteinen käsitys, kuinka toimitaan salassa pidettävien asioiden kanssa. Tärkeänä kuitenkin nähtiin, että kaikki tarpeellinen tieto siirtyy sitä tarvitsevalle työntekijälle. Tiedonkulku nousi salassapitoasioiden yhteydessä myös useasti esille. Myös toisen työn ja osaamisen arvostus nähtiin tärkeänä ja näihin toivottiinkin parannusta. Näihin asioihin nähtiin tulevan helpotusta mahdollisten tulevien yhteisten palavereiden kautta.

Mikäli lapsi tulee päivähoidon neuvolan tai sosiaalitoimen kautta, nähtiin tärkeänä pitää alkupalaveri, jossa kaikki osapuolet ovat mukana. Näin asioista voidaan puhua yhteisesti ja esille voidaan tuoda kaikki tarvittava tieto, mikäli vanhemmat siihen luvan antavat. Hankalaksi asian tekee jos vanhemmat eivät lupaa tiedon vaihdolle anna. Alkupalaverin lisäksi seurantalaverit nähtiin tärkeänä. Niissä voidaan katsoa, kuinka tilanne etenee ja tarkistaa tarvittaessa asioita. Näin myös työntekijä saa tarvitsemansa tuen. Varhaisen tuen käsikirjaan on liitetty yhteistyösuunnitelma, joka on hyvänä apuna alkupalaverissa keskustelun pohjana.

Varhaisen tuen käsikirja valmistui hankkeen aikana päivähoidon ja sosiaaliohjaajan yhteistyönä. Siinä tulivat päivitettyksi niin huolenportaat kuin huolenpolkukäviökin. Tämä toimii jatkossa työntekijöiden työkaluna arjen toimissa.

Yhdessä toimimista toivottiin enemmän vastauksissa. Toivottiin yhteisiä koulutuksia, kehittämispäiviä ja vanhemmille järjestettyjä tilaisuuksia, missä olisivat kaikki yhteistyötoimijat mukana. Myös näiden asioiden toivottiin vaikuttavan siihen, että tullaan paremmin tutuiksi ja tietoisiksi toistemme töistä.

Kuten toin aiemmin esille, molempien aineistonkeruumenetelmien avulla saadut tulokset olivat samansuuntaiset, mutta sovelletussa tulevaisuuden muistelussa esimiehen ja työyhteisön tuki koettiin merkittävänä myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi. Myös moniammatillisen työryhmän tuki nähtiin tärkeänä koulutusten ohella. Nämä asiat nousivat esille vain tulevaisuuden muistelun vastauksissa, koska asiaa kysyttiin vain siinä. Toisaalta tuen saannin merkitys työskentelyssä on mielestäni tärkeä asia työn tekemisen ja jaksamisen kannalta.

Kaikista edellä mainituista asioista muodostui työryhmän yhteinen näkemys hyvästä moniammatillisesta työskentelystä. Kaikki kiteytyy mielestäni siihen, että tavataan säännöllisesti moniammatillisella työryhmällä. Työtä suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti eli tehdään hyvää moniammatillista yhteistyötä dialogin hengessä. Puututaan ja tuetaan mahdollisimman varhain. Näin saadaan lapselle tarvittava tuki mahdollisimman varhain. Meillä on mielestäni varhaisen puuttumiseen ja tukemiseen hyvät välineet. Jokainen osallistuja tuo yhteistyöhön oman osaamisensa ja näiden yhteisvaikutuksella lapsi ja perhe saavat parempaa ja laadukkaampaa palvelua ja sitä kautta kaikkien työn tavoite hyvinvoivasta lapsesta toteutuu. Kaikki tietävät, kuinka toimitaan tilanteissa ja sovitusta pidetään kiinni.

”Tiivis yhteistyö, toisen työn tunteminen, selkeät pelisäännöt, tavoitteellisuus, että ne ovat kirjattuna ja säännönmukaisuus. Että pelisääntöjä käydään läpi säännöllisesti. Ettei hyviksi koetut ja sovitut asiat unohdu ja jatkaa elämäänsä riippumatta, kuka sitä työtä on toteuttamassa.”

Mielestäni sain tutkimusaineistosta hyvän materiaalin toimintamallin kokoamiseen. Esille nousivat tärkeät tekijät, jotka on hyvä ottaa huomioon mallin rakentamisessa yhteisen työskentelymme pohjaksi.

Tutkimusaineistoni vastauksista nousi esille hyvin samanlaisia vastauksia kuin muistakin moniammatillista yhteistyötä käsittelevistä tutkimuksista. Esimerkiksi Kyllösen ja Pynnösen (2007, 73–75) tutkimuksen mukaan toimiva yhteistyö vaatii keskinäistä luottamusta ja sen syntyminen edellyttää toisten työntekijöiden, työn ja työtapojen tuntemista. Yhteisten, säännöllisten tapaamisten ja koulutusten avulla pystytään yhteistyötä myös kehittämään. Vaitiolovelvollisuus nousi esille myös

heidän tutkimustuloksissaan. Sen todettiin olevan moniulotteinen ja yksi näkökulma siihen oli luottamuksen puute ja vastaus ongelmaan luottamuksen lisääntyminen. Vastausten perusteella salassapitoon liittyvät kysymykset vaativat selkiyttämistä. Myös heidän tutkimuksessaan moniammatillinen yhteistyö nähtiin kaikilla tahoilla tärkeänä ja kehitettävänä asiana.

Vaikka, Rönkön (2012, 81–82) tutkimuksen tulosten mukaan, jokaisella vastanneella työttimillä oli oma toimintamalli tilanteisiin, jossa huoli lapsen kohdalla herää, päiväkodeilta puuttui yhtenäinen ja selkeä ohjeistus yhteyden otosta lastensuojeluun ja lastensuojeluilmoituksen teosta. Lisäksi vastauksista nousi esiin, että kaivattiin tiiviimpää yhteistyötä sosiaalityön kanssa sekä säännöllisiä palaverieita. Myös tiedonkulun toivottiin olevan avoimempaa päivähoidon ja sosiaalityön välillä ja avoimuuden toivottiin lisääntyvän etenkin lastensuojelun osalta.

Myös Kainulaisen (2007, 6, 66–67, 73–74) tutkimuksen tuloksissa nousi esille salassapitoon liittyvät asiat. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lapsen avohuollollisena tukitoimena järjestetyn päivähoidon prosessia moniammatillisena yhteistyönä eri asiantuntijatahojen näkökulmasta. Avoimuutta painotettiin moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa. Tulosten mukaan kuitenkin jokainen osapuoli näki avoimuuden tärkeyden, mutta eivät välttämättä ymmärtäneet sitä samalla tavalla. Lastensuojelun työntekijä tunsivat olevansa tarpeeksi avoin perheiden tilanteisiin liittyvissä asioissa, mutta päivähoidon puolella ei oltu tähän tyytyväisiä. Tämän koettiin hankaloittavan arkea. Esille nousi, että yhteiset palaverit ja pelisäännöistä sopiminen voisivat tuottaa paremman tuloksen yhteistyön onnistumiselle. Kompastuskivenä yhteistyölle pidettiin yhteisten palaverien vähyyttä ja sitä, ettei niissä aina uskalleta ottaa avoimesti asioita esille. Tutkimus osoitti myös, että yhteisille yhteistyökoulutuksille on tilausta. Toisen työn tuntemuksen tärkeys ja työntekijöiden välinen tuttuus mainittiin myös tämän tutkimuksen tuloksissa.

Teppo (2005, 30, 39–41) toteutti päivähoito lastensuojelun tukitoimenpiteenä hankkeen väliarvioinnin hankkeen uudelleen suuntaamiseksi. Väliarvioinnin tavoitteena oli selvittää hankkeen vaikutuksia päivähoidon ja perhesosiaalityön yh-

teistyöhön moniammatillisen yhteistyön ja varhaisen puuttumisen näkökulmasta, arvioida hankkeen toteutumista sekä selvittää, millaisia uusia menetelmäehdotuksia hankkeen myötä on herännyt yhteistyön kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Väliarvioinnista nousi muun muassa seuraavia asioita esille: säännölliset yhteistyötapaamiset 1-2 kertaa vuodessa, tutustuminen toisten työhön ja toimintamalleihin, yhteiset koulutukset, aloituspalaverit työkäytänteeksi, yhteystiedot ajan tasalle ja kirjallinen lastensuojeluilmoitus.

Eri tutkijat ovat saaneet hyvin samanlaisia vastauksia tutkiessaan moniammatillista yhteistyötä sen eri näkökulmista. Tulokset ovat hyvin linjassa oman kehittämishankkeeni tuloksiin ja tukevat niitä. Niin aiemmissa tutkimuksissa kuin omassani-kin painotettiin säännöllisten palavereiden merkitystä sekä sitä, että salassapitoasiat rajoittavat yhteistyötä ja vaativat yhteistä keskustelua. Myös työntekijöiden välisen tuttuuden ja tiiviin yhteistyön koettiin helpottavan yhteistä työskentelyä. Yllättävänä koin eri tutkimusten tutkimustulosten samankaltaisuuden oman kehittämishankkeeni tulosten kanssa. Toisaalta samankaltaisuudet ovat merkittäviä asioita moniammatillisessa yhteistyössä ja niitä tulee työstää omissa työryhmissä.

6.4 Toimintamallin rakentaminen

Toimintamallin rakentaminen lähti siitä, että kaiken toiminnan tavoitteena on hyvinvoiva lapsi ja tämän halusin myös malliin näkyviin, koska siinä mielestäni kiteytyy lasten ja perheiden hyöty tästä hankkeesta. Aineiston vastauksista nousi merkittävästi esille säännöllisten palavereiden ja yhteistyön merkitys. Niiden kautta mahdollistuu tiivis yhteistyö ja näin työntekijät tutustuvat paremmin toisiinsa ja yhteydenotto helpottuu tilanteen niin vaatiessa. Lisäksi säännölliset tapaamiset lisäävät luottamuksen syntymistä osapuolten välille. Osallistujat näkivät tärkeänä, että näin on helppo ottaa yhteyttä ja kysyä neuvoa, minkä panin toimintamalliin näkyviin konsultoivana puheluna. Alkupalavereiden merkitys korostui voimakkaasti ja se on tärkeä tekijä toimintamallissa. Tukitoimet eivät sinällään nousseet aineistosta esille, mutta ne liittyvät olennaisena osana tilanteisiin, joissa lapsen asioissa tehdään yhteistyötä. Seurannan merkitys sitä vastoin nousi selkeästi esille

aineistosta. Näistä aineistosta esiin nousseista tekijöistä rakensin toiseen ryhmätapaamiseen toimintamallin.

Joulukuussa 2012 kokoonnuimme kehittämishankkeeni toiseen ja samalla viimeiseen ryhmätapaamiseen, johon osallistuivat lähes kaikki toimijat, mikä oli tulevan yhteistyömme kannalta hyvä asia. Tarkoituksena tapaamisessa oli saada aikaan hyvää keskustelua ja samalla kehittämishankkeeseen osallistuvien ajatukset aineiston pohjalta rakentamaan toimintamalliin. Olin laittanut toimintamalliehdotuksen jo viikkoa aiemmin sähköpostilla osallistujille, jotta he ehtisivät miettimään asiaa ennen palaveria. Toimintamallin lisäksi pyysin heitä etukäteen miettimään kysymystä: ”Mitä säännölliset palaverit sinulle tarkoittavat?”. Tämä siitä syystä, että aineiston vastauksissa osa toivoi entistä huolenpolkua takaisin, osa piti Taaperoryhmän toimintaa hyvänä ja osa taas puhui yhteistyöstä yleensä. Halusin palaverin aikana keskustelun avulla selvittää, minkälaiseksi moniammatilliset palaverikäytännöt muodostuvat.

Tapaamisen aluksi kerroin, mitä asioita tämä työryhmä pitää tärkeänä hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa ja sen, kuinka olin toimintamallin rakentanut. Luottamus, avoimuus ja työntekijöiden välinen tuttuus nousivat keskeisiksi tekijöiksi hyvän moniammatillisen yhteistyön pohjaksi. Säännöllisten palaverien merkitys tuli selkeästi esille aineistosta samoin joustava tiedonkulku ja siihen liittyvät salassapitoasiat. Kerroin myös, että tuloksista voi päätellä meidän moniammatillisen yhteistyöryhmän olevan innostuneita yhteistyöhön ja kehittämiseen. Lisäksi kävimme pikaisesti läpi varhaisen tuen käsikirjan, joka oli valmistunut ja jonka olin laittanut sähköpostitse jokaiselle moniammatillisen työryhmän jäsenelle. Toin vielä esille, että varhaisen tuen käsikirjassa on myös päivitetty huolenpolku ja huolenportaot päivähoidon työntekijöiden työskentelyn tueksi.

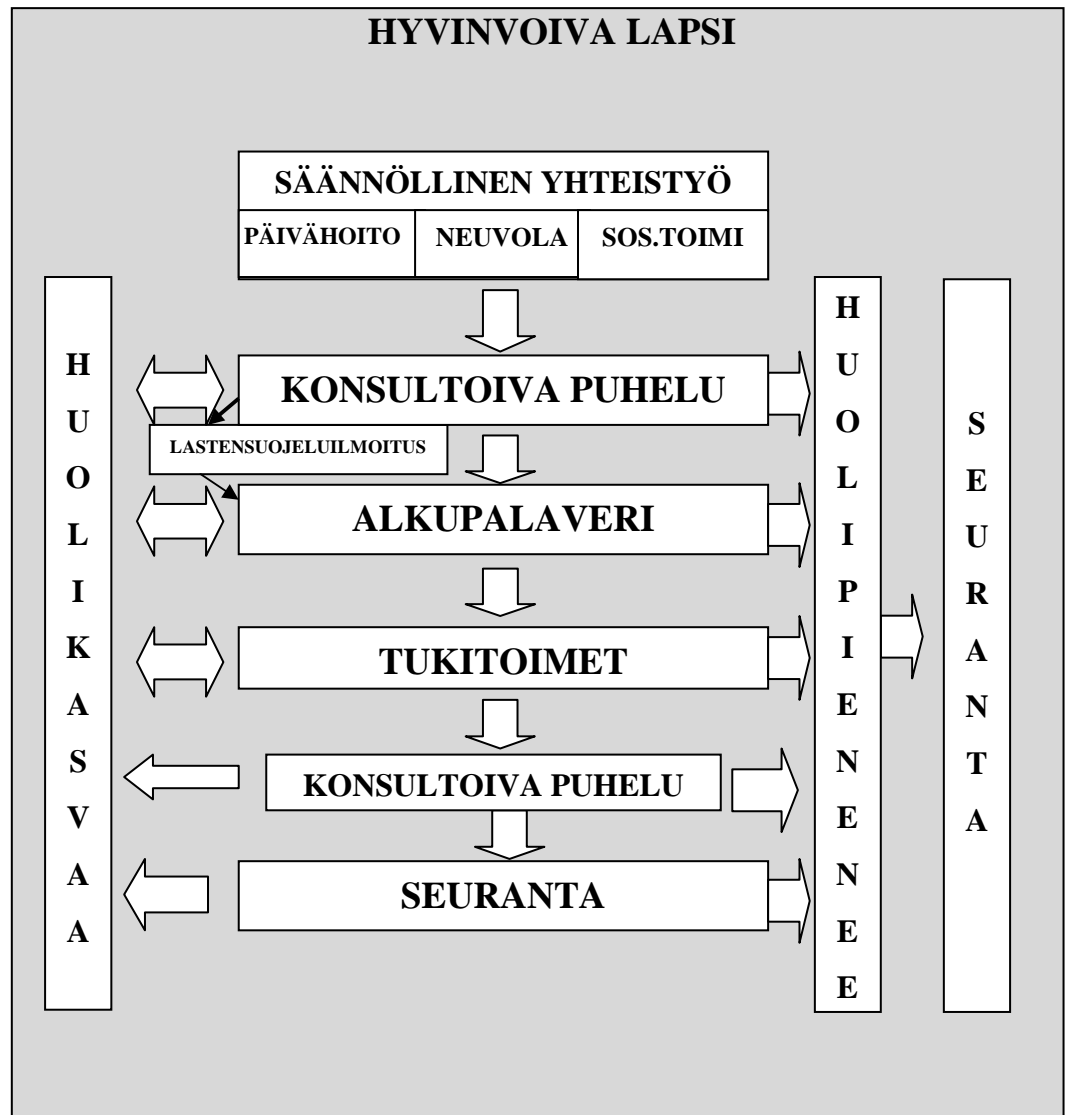
Kävimme keskustelua aineiston pohjalta kokoamastani toimintamallista ja kirjasin ylös osallistujien esille nostamia asioita siitä. Otin ehdotukset huomioon lopullisen toimintamallin rakentamisessa. Näin kaikki olivat mukana tekemässä yhteistä toimintamallia Hirvensalmelle. Keskustelun myötä malliin tuli muutamia tarkennuksia. Lastensuojeluilmoitus haluttiin laittaa näkyviin ennen alkupalaverikohtaa

siitä syystä, että lapsen alkupalaverissa ei sosiaalityöntekijä eikä sosiaaliohjaaja voi olla mukana, jos lapsella ei ole lastensuojelun asiakkuutta voimassa tai jos siihen ei ole vanhempien lupaa. Sosiaalitoimesta voi työntekijä osallistua alkupalaveriin jos lastensuojeluilmoitus on tehty, kun lastensuojeluasiakkuus on jo voimassa tai huoltajien kirjallisella suostumuksella, mikäli lastensuojeluasiakkuutta ei vielä ole. Lisäksi esille nousi, että olisi hyvä laittaa toimintamalliin näkyviin huoli kasvaa-kohta, koska siellä on myös huoli pienenee-kohta.

Seuraavaksi mietimme, mitä säännölliset palaverit kullekin tarkoittavat, ketkä ovat mukana palavereissa ja kuinka usein tavataan. Asiasta käydyn keskustelun lopputuloksena oli, että koko moniammatillinen toimijaryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa, keväisin ja syksyisin. Perhepäivähoitajien pääsy palaveriin huomioitiin niin, että palaverin alkamisajaksi sovittiin kello 16.30. Näiden palavereiden aikana tullaan luomaan yhteiset toimintaperiaatteet ja tavoitteet ryhmän työskentelylle. Suunnitellaan ja arvioidaan yhteistä työskentelyämme ja tullaan tutuiksi. Edellä mainitut asiat nousivat esille aineistosta. Seuraavaksi palaveriajankohdaksi sovimme helmikuun 2013 ja aiheeksi salassapitoasiat. Palaveria ennen on seudullinen moniammatillisten työryhmien koulutus salassapitoasioihin liittyen ja sen pohjalta on hyvä käydä yhteistä keskustelua asiasta. Sovimme myös, että pyrimme lähtemään kyseiseen koulutukseen mahdollisimman suurella osallistujajoukolla.

6.5 Valmis toimintamalli

Kuviossa 4 on esitelty toimintamalli tilanteisiin, jossa lapsen asiat vaativat yhteistyötä päivähoidon, neuvolan ja sosiaalityön kesken. Kaiken toiminnan tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Päivähoito, neuvola ja sosiaalityö tekevät säännöllistä yhteistyötä keskenään. Koko moniammatillinen yhteistyöryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja Taaperoryhmä noin 10 kertaa vuodessa. Kun tapaamme säännöllisesti, tulemme tutuiksi ja yhteydenpito helpottuu. Asiat saadaan keskusteltua ja toiminta on tavoitteellista. Näin myös toiminnan arvioinnille on oma paikkansa.

KUVIO 4. Moniammatillisen yhteistyön toimintamalli

Päivähoidon työntekijä voi soittaa sosiaalitoimistoon tai neuvolaan konsultoivan puhelun neuvoa kysyäksseen. Puhelinkeskustelussa ei käytetä nimiä. Seuraavaksi malliin on kirjattu lastensuojeluilmoitus, koska lapsen alkupalaverissa ei sosiaalitoimen edustaja voi olla mukana, jos lapsella ei ole lastensuojelun asiakkuutta voimassa tai jos siihen ei ole vanhempien lupaa. Perhe voi toki olla lastensuojelun asiakkaana jo ennen kuin lapsi tarvitsee päivähoidoa. Lastensuojeluilmoituksia saattaa tilanteesta riippuen tulla useampiakin.

Kun lapsi tulee päivähoidon sosiaalitoimen tai neuvolan kautta, on sosiaalitoimen edustaja tai neuvolan terveydenhoitaja yhteydessä päivähoidon ja ennen lapsen

päivähoidon aloitusta pidetään alkupalaveri, jossa asiat käydään yhdessä läpi ja paikalla ovat kaikki asiaan kuuluvat tahot. Alkupalaverissa sovitaan myös seurantapalaverin ajankohta valmiiksi. Mikäli jo päivähoidossa olevan lapsen kohdalla herää huoli, eikä nimetön puhelinkonsultaatio sosiaalitoimeen tai neuvolaan huolesta riippuen riitä, voidaan perheeltä pyytää kirjallinen lupa siihen, että sosiaalitoimen tai neuvolan edustaja voi olla mukana pidettäessä palaveria lapsen asioista ja heränneestä huolesta. Silloin on kyse lapsesta ja perheestä, jolla ei ole lastensuojelun asiakkuutta voimassa.

Alkupalaverin aikana sovitaan mahdolliset tukitoimet, joita lapsi mahdollisesti tarvitsee kasvunsa ja kehityksensä tueksi. Mikäli lapselle tulee tehdä kuntoutussuunnitelma, alustava ajankohta katsotaan jo valmiiksi ja mietitään, keiden kuuluu osallistua palaveriin.

Konsultoivaa puhelua voidaan myös tarvita ennen seurantapalaveria. Tässä voidaan tarkistaa, että ollaan menossa oikeaan suuntaan tai voidaan kysyä pelkästään neuvoa. Kun alkupalaverissa kaikki tahot ovat paikalla, saadaan sovittua salassapitoasiat selviksi ja näin esimerkiksi päivähoidon työntekijän on helppo kysyä neuvoa sosiaalityöntekijältä. Seurantapalaveri pidetään alkupalaverissa sovittuna ajankohtana ja sen aikana käydään läpi, mitä on sovittu ja kuinka asiat ovat edenneet ja mikä on tukitoimien tarve. Tämän jälkeen pohditaan jatkoa.

Kaavion mukaan oikealle mentäessä huoli pienenee ja seuranta on vahvasti mukana. Vasemmalle luettaessa huoli kasvaa. Huoli voi kasvaa mistä kohdin vaan ja, kun näin tapahtuu, moniammatillinen yhteistyö jatkuu. Toimintamallin toisesta konsultoivasta puhelusta ja seuranta-kohdasta lähtee vain yksipäinen nuoli kohtaan huoli kasvaa, koska tällöin palataan moniammatilliseen yhteistyöhön ja mahdollisiin tukitoimiin, eikä takaisin konsultoivaan puheluun tai seurantaan. Hankkeen aikana valmistuneesta varhaisen tuen käsikirjasta löytyy työntekijöille suunnatusta huolenportaista toimintaohjeistusta huolien varalle. Kun huoli suurenee, on yhteisesti mietitty, kuinka tilanteessa toimitaan.

Kehittämishankkeella saatiin luotua toimintamalli tilanteisiin, joissa lapsen asiat vaativat moniammatillista yhteistyötä. Käytössä on yksi yhteinen malli, joka antaa kaikille selkeät toimintaohjeet yhteistyötilanteisiin. Tämä helpottaa ja selkeyttää yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Lisäksi saatiin selkeytettyä yhteistyötä päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Uutena käytäntönä koko moniammatillinen yhteistyöryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja Taaperoryhmä jatkaa nykyisellään.

Hankkeen rinnalla saatiin työstettyä myös varhaisen tuen käsikirja päivähoitoon. Käsikirja on työntekijän apuna huolen hahmottamisessa ja rohkaisee häntä puuttumaan ja toimimaan mahdollisimman varhain lapsen ja perheen pulmatilanteissa. Käsikirja pitää sisällään päivitetyt huolenportaat ja huolenpolun, jotka olivat kehittämishankkeen tavoitteita. Lisäksi käsikirja sisältää päivitetyt lastensuojeluilmoitukseen liittyvät asiat, huolen puheeksioton ennakointilomakkeen, yhteistyösuunnitelma ja toimintaohjeistuksen päivähoidon ja sosiaalitoimen välille tilanteisiin, kun lapsi tulee päivähoitoon sosiaalitoimen kautta. Mielestäni hankkeen avulla saatu moniammatillinen toimintamalli voidaan liittää osaksi varhaisen tuen käsikirjaa. Näin se on kaikkien toimijoiden nähtävillä ja sitä voidaan päivittää tarpeen ja tilanteiden mukaan.

Hankkeen avulla saimme määriteltyä, mitkä ovat tärkeitä asioita hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa. Aineistosta esiin nousseita asioita tullaan käsittelemään tulevissa moniammatillisen yhteistyöryhmän palavereissa, joissa kaikki toimijat ovat läsnä.

Edellä mainitut asiat ovat muutosta entiseen moniammatilliseen yhteistyöhön. Muutos on saatu aikaan yhteisesti toimimalla toimintatutkimukselle ominaiseen tapaan.

7 POHDINTAA

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli moniammatillisen yhteistyön kehittäminen lapsen parhaaksi päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Tavoitteena oli luoda toimiva moniammatillinen toimintamalli niin, että jokainen toimija tietää, kuinka toimia tilanteissa, joissa lapsen tilanne vaatii moniammatillista yhteistyötä. Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli myös tarkistaa nykytilanne huolenpolusta ja huolenportaista sekä niiden kehittämistarpeet.

7.1 Kehittämisprosessin arviointia

Kehittämishankkeen tarkoituksena olleen moniammatillisen yhteistyön kehittäminen toteutui hankkeen aikana tiiviimpänä yhteistyönä toimijoiden kesken. Jo ennen hankkeen käynnistymistä yhteistyö oli hyvää ja työntekijät tiedostivat yhteisen tekemisen merkityksen, mikä hankkeen aikana tiivistyi ja syventyi. Tämä näkyi siinä, että haastatteluissa esille noussut tarve yhteisille säännöllisille palaverille käynnisti nykyisen Taaperoryhmän toiminnan syksyllä 2011 sekä koko moniammatillisen työryhmän kokoontumiset sovittiin pidettäväksi 1-2 kertaa vuodessa.

Tavoitteena ollut moniammatillinen toimintamalli muotoutui lopulliseen muotoonsa yhteisen keskustelun pohjalta toisessa ryhmätapaamisessa joulukuussa 2012. Tällä tavoin loimme yhdessä moniammatillisen toimintamallin tilanteisiin, jossa lapsen asiat vaativat yhteistyötä. Ryhmän positiivinen suhtautuminen kehittämistyöhön näkyi tapaamisessa innokkaana ammatillisena keskusteluna ja siinä, että lähes kaikki pääsivät osallistumaan. Toimintamalli päivittyi arjesta nousevien tarpeiden mukaan ja asiat käydään läpi moniammatillisen työryhmän säännöllisissä palaverissa. Moniammatillisen toimintamallin avulla yhteistyö selkiintyy ja paranee. Myös tavoitteena olleet huolenpolku ja huolenportaat päivitettiin hankkeen aikana ja ne ovat osa hankkeen ohessa syntynyttä varhaisen tuen käsikirjaa. Se on hyvä esimerkki hankkeen aikana toimineesta moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen kehittämisestä.

Puolistrukturoitu haastattelu ja sitä täydentävä mukailtu tulevaisuuden muistelumenetelmä sopivat mielestäni hyvin tämän kehittämishankkeen aineiston keruuseen. Kahdenkeskiset haastattelutilanteet olivat sopiva valinta, sillä haastateltava pystyi tuomaan oman mielipiteensä rohkeammin esiin. Lisäksi keskustelun lomassa pystyi kysymyksiä ja vastauksia tarkentamaan. Tulevaisuuden muistelu olisi mielestäni voinut toimia paremmin, jos olisin toteuttanut sen varsinaisen tulevaisuuden muistelumenetelmän mukaisesti. Silloin ryhmätapaamisessa käyty keskustelu olisi saattanut muodostua syvälliseksi ja pohdiskelevaksi ja kysymyksiä ja vastauksia olisi ollut mahdollista tarkentaa. Koin kuitenkin, että tulevaisuuden muistelumenetelmän ajatus soveltui hyvin aineistonkeruuseen sen tulevaisuuteen suuntautumisen vuoksi.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa hyödynnettiin toimintatutkimuksen periaatteita. Hankkeen aikana käytiin läpi toimintatutkimukselle ominainen sykli. Mielestäni Heikkisen määrittelemän toimintatutkimuksen elementit tulivat hankkeessani esille. Prosessi oli hyvin sosiaalinen, osallistava ja vuorovaikutteinen. Ihmisten toiminta oli tutkimuksen kohteena ja se oli oman työn kehittämistä. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa käytännön työn kehittämiseksi. (Heikkinen 2006, 16–17.) Hankkeeseen osallistuvat toimijat olivat innokkaita ja halukkaita yhteiseen kehittämiseen, eivätkä työntekijävaihdokset haitanneet kehittämistyötä, vaan näin saimme useamman ihmisen ajatuksia asioihin, minkä koin hyvänä asiana.

Itse olin kahdessa roolissa sekä tutkijana että kehittäjänä ja koen onnistuneeni tässä tehtävässä. Sain innostettua yhteistyöryhmän yhteiseen kehittämiseen ja vietyä kehittämisprosessin läpi. En kokenut ristiriitaa näiden roolien välillä, sillä omaan työhöni kuuluu sekä oman että muiden päivähoidon työntekijöiden työn jatkuva arviointi ja kehittäminen. Tämä oli hyvä oppimisprosessi itselleni, mutta uskon sen olevan sitä myös koko moniammatilliselle työryhmälle ja hyvä pohja edelleen jatkuvalla yhteistyöllä.

Mielestäni moniammatilliseen työskentelyyn on alettu kiinnittää enemmän huomiota valtakunnallisesti, esimerkiksi pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma

pyrkii edistämään varhaiskasvatuspalveluiden ja muiden peruspalveluiden saumattomaa yhteistyötä. Tämä näkyy muun muassa lisääntyneenä koulutustarjontana ja yleisenä keskusteluna. Koulutukset on suunnattu koko moniammatilliselle toimijoukolle, mikä on hyvä asia, koska näin kaikki osapuolet kuulevat saman asian ja se avaa keskustelulle hyvät edellytykset. Kun etsin omaa hankettani tukevia aiempia tutkimuksia, huomasin että moniammatillista yhteistyötä on tutkittu runsaasti ja eri näkökulmista. Mielestäni suuntaus on oikea ja tärkeä.

Salassapitoasiat nousivat niin tässä kuin monessa muussakin moniammatillista yhteistyötä käsittelevässä tutkimuksessa oleellisesti esille. Asia on tärkeä, hankalasti tulkittavissa oleva ilman toimijoiden välistä yhteistä keskustelua ja kuuluu olennaisena osana moniammatilliseen yhteistyöhön. Olenkin hyvin tyytyväinen, kun saimme seudullemme koko moniammatillista työryhmää käsittelevän koulutuksen, jonka aiheena olivat salassapitoasiat. Tämän koulutuksen jälkeen meidän oli helpompi käydä yhteistä keskustelua asiasta omassa moniammatillisen työryhmän palaverissamme.

Hirvensalmella on tällä hetkellä hyvät edellytykset moniammatilliselle yhteistyölle lapsen parhaaksi, sillä yhteistyö sujuu, vaikka päivähoidon on Hirvensalmen kunnan ylläpitämää toimintaa, Hirvensalmi ostaa terveydenhuollon palvelut Mikkelin kaupungilta ja perusturvatoimi on osa seudullista sosiaali- ja terveystoimea. Uhkana koen sen, että nähdäänkö yhteistoiminta esimiestasolla tarpeellisena ja annetaanko sille riittävästi toiminta-aikaa. Muutosten myötä esimiestasoja on kolme ja ne kaikki ovat eri organisaatioiden alla. Näkisin, että toimivan yhteistyön ylläpitämiseksi arjen toimijoiden on pidettävä esillä moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä suhteessa esimiehiinsä. Tästä muutoksesta on jo esimerkkinä se, että Hirvensalmella sosiaaliohjaajan käynnit päivähoitopaikoissa ovat loppuneet seudullisen sosiaali- ja terveystoimen myötä, kun aiemmin ne olivat säännöllisiä ja ne koettiin tärkeänä ennaltaehkäisevän työn merkityksen kannalta. Toisaalta on ymmärrettävää, että palvelujen täytyy olla samanlaiset koko yhteistoiminta-alueella, mutta tässä tapauksessa Hirvensalmella tämä näkyy palvelun heikkenemisenä. Näen kuitenkin, että Hirvensalmella on hyvät moniammatillisen yhteistyön edellytykset sekä innostunut ja yhteistyön tärkeyden tiedostava henkilökunta.

7.2 Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksen keskeinen työväline ja luotettavuuden kriteeri. Näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 211–212.) Myös Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2006, 217) tähdentävät, että tutkimuksen luotettavuus paranee sillä, että tutkija tekee tarkan selostuksen tutkimuksen toteuttamisesta koskien sen kaikkia vaiheita. Olen pyrkinyt tässä kehittämishankkeessa raportoimaan tutkimuksen toteuttamisen kaikkia vaiheita mahdollisimman tarkasti, jotta saisin luotua työstäni luotettavan ja lukijan kannalta selkeän kokonaisuuden. Olen sisällyttänyt tekstiini vastaajien puheesta suoria lainauksia osoittamaan päätelmiäni luotettavuutta. Suorat haastatteluoitteet tai muut autenttiset dokumentit rikastuttavat tutkimusselosteita ja samalla auttavat lukijaa ymmärtämään tutkijan päätelmien perusteita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 218).

Metodologisen triangulaation avulla, eli yhdistelemällä eri tutkimusmenetelmiä, saadaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parannettua (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 218). Tässä kehittämishankkeessa käytettiin aineistonkeruuseen puolistrukturoitua haastattelua, jota mukailtu tulevaisuuden muistelu-menetelmä tuki ja täydensi.

Eskola & Suoranta (1998, 56–57) toteavat, että tutkimuksen on oltava ihmisarvoa kunnioittavaa, eikä se saa aiheuttaa vahinkoa tai loukata tutkittavaa. Luottamuksellisuus ja anonyymiteetti ovat heidän mukaansa tutkimustietojen käsittelyssä kaksi keskeistä käsitettä. Näitä asioita pohdin useaan otteeseen kirjatessani tutkimusaineistoa ja raportoidessani sitä. Pidin huolta, ettei yksittäistä toimijaa pysty tunnistamaan tekstistä. Tutkimusaineisto oli vain minun käytössäni. Lisäksi informoin tutkimuksen etenemisestä tutkimukseen osallistuville toimijoille tapaamistemme yhteydessä.

Kananen (2009, 97) tuo esille, että toimintatutkimuksen tulokset ovat päteviä vain siihen tapaukseen, jota se käsittelee. Toimintatutkimuksen tuloksia ei voi myös-

kään soveltaa kuin poikkeustapauksissa, jotka edellyttävät tutkimuksen lähtökoh-
tatilanteen tarkkaa kuvausta, jotta voidaan päätellä, millaisiin tilanteisiin tulokset
soveltuvat. Mielestäni kehittämishankkeeni avulla saatua toimintamallia voidaan
hyödyntää muissakin moniammatillisissa toimintaympäristöissä tuomalla niiden
omat mahdolliset erityispiirteensä mukaan malliin.

7.3 Jatkotutkimukset ja kehittämishaasteet

Vaikka tämän kehittämishankkeeni ylin tavoite kuitenkin oli se, että hyvinvoivan
lapsen tavoite toteutuu mahdollisimman hyvin kaikkien toimijoiden yhteistyönä,
niin perheen ääni jäi tästä hankkeesta puuttumaan. Jätin sen tietoisesti pois, koska
halusin paneutua työssäni työntekijöiden yhteistyön kehittämiseen. Jatkossa voisi
tutkia, miten perheet kokevat moniammatillisen yhteistyön Hirvensalmella. Näin
saataisiin perheen ääni tässä asiassa kuuluviin.

Moniammatillisen yhteistyön tilaa olisi hyvä tutkia seurantatutkimuksella, kun yh-
teistyötä on tehty muutama vuosi. Näin saataisiin tietää, millä tavoin yhteistyö on
toiminut, kun kaikki kolme toimijatahoa kuuluvat hallinnollisesti eri organisaati-
oihin.

Kehittämisen paikaksi näen myös sen, että ennaltaehkäisevä perhetyö laajenisi
Hirvensalmelle. Näin päivähoito ja sosiaalitoimi voisivat helpommin toimia yh-
teistyössä yhdessä perheen kanssa, kun varsinaista sosiaalitoimen asiakkuutta ei
tarvitse olla voimassa. Mielestäni tämä madaltaa perheiden kynnystä pyytää ja ot-
taa vastaan apua. Mikäli perheillä olisi pientäkin tuen tarvetta lapsen aloittaessa
päivähoitoa, voisi esimerkiksi sosiaaliohjaaja olla alkupalaverissa mukana mieltti-
mässä perheen ja lapsen tilannetta yhdessä vanhempien ja muiden osallistujien
kanssa. Tokihan tämä on mahdollista myös tällä hetkellä siten, että vanhemmilta
pyydetään kirjallinen lupa siihen, että sosiaalitoimen edustaja voi tulla alkupalave-
riin mukaan, mikäli tilanne sitä vaatii.

LÄHTEET

- Anning, A., Cottrell, D., Frost, N., Green, J. & Robinson, M. 2010. Developing Multi-professional Teamwork for Integrated Children's Services – Research, Policy and Practice. Glasgow: Bell and Bain Ltd.
- Arnkil, T. E., Erikson, E. & Arnkil, R. 2000. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Raportteja 253. Helsinki: Stakes.
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E., 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Oppaita 60. Helsinki: Stakes
- Eskola, J. & Suoranta, J.1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 2007. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: PS-kustannus, 25 – 43.
- Heikkinen 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistuseura.
- Heikkinen, L.T., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2006. Toimintatutkimus prosessine. Teoksessa Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistuseura.
- Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12. uudistettu painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hirvensalmen kunta. [viitattu 17..2.2011]. Saatavissa:

<http://www.hirvensalmi.fi/index.php?id=40>

Hirvensalmen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2010. [viitattu 21.2.2011]. Saatavissa: http://www.hirvensalmi.fi/files/orig/22_VASU%2016.2.2010.pdf

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn Lectura.

Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Jyväskylä: Gummerus.

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.

Järviluoto, S. & Mäkinen, M. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö: Toimivia käytäntöjä ja kipupisteitä Kallio – Alppiharju – Pasilan päivähoitoalueella. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. YAMK-työ. [viitattu 23.2.2011]. Saatavissa:

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3691/paivahoi.pdf?sequence=1>

Kainulainen, A. 2007. Päivähoito lapsen avoimuollollisena tukitoimena: tukitoimen toteuttaminen moniammatillisena yhteistyönä. Pro Gradu-tutkielma. Varhaiskasvatuksen laitos. Jyväskylän yliopisto. [viitattu 12.7.2012]. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18216/URN_NBN_fi_jyu-2007273.pdf?sequence=1

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 101.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohdeena päiväkotit. Helsinki: WSOY.

Koivunen, P. 2009. Hyvä Päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kokko, R-L. & Koskimies, M. 2007. Ennakointidialogit moniammatillisena yhteistyömuotona. Dialogisten verkostopalaverien välitön palaute. Stakesin raportteja 17/2007. Helsinki: Stakes.

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Lapsiperheiden hyvinvointihanke TUKEVA. [viitattu 23.2.2011]. Saatavissa:

<http://www.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>

Kuikka, M. 2005. Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja.

Numero 38 B. [viitattu 20.5.2011]. Saatavissa:

http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/PAGE/OAJ_INTERNET/01FI/05TIEDOTTEET/03JULKAISUT/VARPU.PDF

Kyllönen, Riitta. ; Pynnönen, Jaana.

Moniammatillinen yhteistyö lastensuojelussa / Riita Kyllönen, Jaana Pynnönen.

Kuopio : Kuopion yliopisto, 2007.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. [viitattu 23.5.2011]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. [viitattu 23.5.2011]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. [viitattu 23.5.2011]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Oppaita 2004:14.

Lastensuojelulaki 417/2007. [viitattu 13.4.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki – kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:7.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.

Paananen, S. 2006. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoitossa. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. [viitattu 16.7.2012]. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18202/URN_NBN_fi_jyu-2006395.pdf?sequence=1

Payne, M. 2000. Teamwork in multiprofessional care. Malaysia. Palgrave.

Pärnä, K. 2007. Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet varhaisen tuen työssä. Teoksessa Remsu, N. & Törrönen, M. (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 49–61.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [viitattu 12.7.2012]. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

Remsu, N. 2007. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi - varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa Remsu, N. & Törrönen, M.

(toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 23–35.

Rönkkö, M. 2012. ”Voiko huoli lapsesta olla aiheeton?” Tapaustutkimus lastensuojelullisen huolen tunnistamisesta ja huoliprosessin etenemisestä Siilinjärven kunnan päiväkodeissa. Prp gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. [viitattu 1.1.2013]. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120504/urn_nbn_fi_uef-20120504.pdf

Seikkula, J. & Arnkil, T. E. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.

Somerkivi, P. 2005. Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja. Numero 38 B. Saatavissa:

http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/PAGE/OAJ_INTERNET/01FI/05TIEDOTTEET/03JULKAISUT/VARPU.PDF

Sosiaaliportti. 2012. Varhaiskasvatus ja päivähoito. [viitattu 9.9.2012]. Saatavissa:

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) 2012–2015.

[viitattu 10.7.2012]. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf

Teppo, A. 2005. ”Yhdessä lapsen parhaaksi”: Päivähoito lastensuojelun tukitoimenpiteenä-hankkeen väliarviointi ja kehittämis ehdotukset hankkeen uudelleen suuntaamiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. YAMK-työ. [viitattu 23.2.2011]. Saatavissa:

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17882/TMP.objres.14.pdf?sequence=2>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2011. Dialogisuuden muodostaminen ammattilaisen ja perheen välillä. [viitattu 19.2.2011]. Saatavissa:

C:\Users\juha\Desktop\opiskelu\Varhainen tukeminen\Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä - THL.mht

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2010. Varhainen puuttuminen (Varpu) - vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. [viitattu 20.3.2011]. Saatavissa:

<http://groups.stakes.fi/VERK/FI/Varpu/index.htm>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Helsinki.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. [viitattu 9.9.2012]. Saatavissa:

http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITTEET

Liite 1

PUOLISTRUKTUROIDUN HAASTATTELUN KYSYMYKSET

Saatekirjeessä mainitsen sen, että kehittämishankkeessani tarkastelen moniammatillista yhteistyötä päivähoidon, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Tarkoituksena on, että vastaaja pohtii yhteistyötä suhteessa kahteen muun alan yhteistyötahoon. Tällä tavoin poissuljen sen, että esim. päivähoito ei tarkastele yhteistyötä vain päivähoidon sisällä.

1. Työskentelen

päivähoidossa	☐
terveydenhuollossa	☐
sosiaalitoimessa	☐

2. Millaisissa lasta ja perhettä koskevissa asioissa olet tehnyt yhteistyötä kehittämishankkeeseen osallistuvien yhteistyötahojen kanssa?

3. Mikä yhteistyössä on ollut toimivaa?

4. Jos et ole tehnyt yhteistyötä, onko syynä ollut
 - a) työssäsi ei ole ollut yhteistyötä vaativia tilanteita
 - b) yhteistyön esteenä on ollut jokin syy, mikä?

5. Millaiset asiat koet tärkeiksi hyvän moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa?

6. Millaiset asiat mielestäsi vaikeuttavat moniammatillista yhteistyötä?

7. Jos sinulla on muita kehittämisideoita/ajatuksia tähän moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen, kerro niistä.
8. Miten vanhemmat/perheet hyötyvät tästä kehittämishankkeesta sinun mielestäsi?
9. Oletko omassa työssäsi käyttänyt kunnassamme työstettyä päivähoiton huolenpolkua ja/tai huolenportaat-ohjeistusta? (kyselylomakkeen mukana)
 - a. kyllä
 - b. en
10. Jos olet käyttänyt huolenpolkua ja/tai huolenportaat-ohjeistusta, niin millä tavoin se on mielestäsi toiminut?
11. Jos et ole käyttänyt huolenpolkua ja/tai huolenportaat-ohjeistusta, niin miksi et?
12. Voiko mielestäsi huolenpolkua ja/tai huolenportaat-ohjeistusta vielä kehittää/parantaa/tarkentaa? Jos voi, niin millä tavoin?

Liite 2

TULEVAISUUDEN MUISTELU-MENETELMÄN KYSYMYKSET

1. Vuosi on kulunut ja moniammatillinen yhteistyö Hirvensalmen päivähoi-
don, neuvolan ja sosiaalityön välillä on toimivaa. Kuinka asiat ovat sinun
kannaltasi?
2. Mitä sinä teit myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi?
3. Mistä sait tukea ja millaista?
4. Mistä olit huolissasi moniammatillisessa yhteistyössä vuosi sitten ja mikä
sai huolesi vähenemään?